

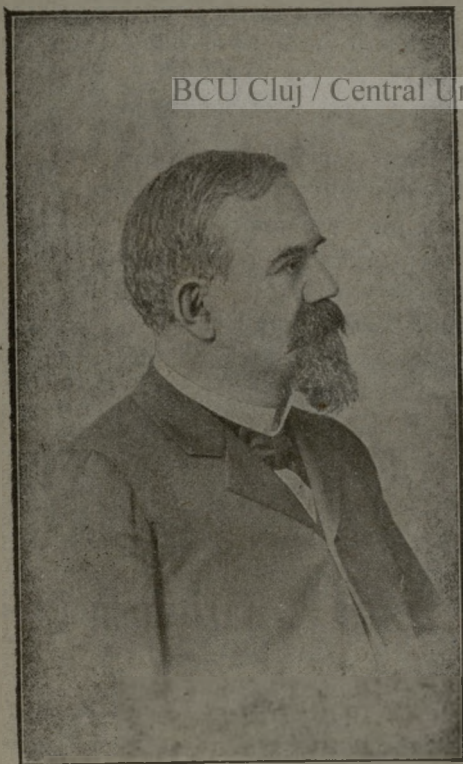
RĂVAȘUL

REVISTĂ CULTURALĂ ILUSTRATĂ

Apare lunar sub direcțiunea unui Comitet.

Intemeietorul revistei: Dr. Elie Dăianu.

Cuprinsul Nr. 4 - 5.

T. Maiorescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Dispozitivul de arhivare culturală (VASILE STROESCU).

IUSTIN VOLBURĂ: Biserica și românismul.

I. G. : Poeziile lui Vlahuța.

H. PETRIȘOR: Vântul pribeag, poezie.

A. D. GLADU: Scriitori și scrieri.

FR. HEBBEL: Maria Magdalena, trag. în 3 acte, trad. de I. E. Torouțiu.

Prinos regretatului Bunea (de: Dr. E. Dăianu, Episcopul Vasile al Lugojului, Simion Zehan, Dr. Oct. Prie, E. Bianu).

N. DUMBRĂVEANU: Hristos a înviat.

A. COTRUȘ: Un boem, (poezie.)

T. MUREȘAN: Mă simt cuprins, poezie.

N. DUMBRĂVEANU: «Primăverii», poezie.

DELASCHIT: Hristos a înviat.

N. DUMBRĂVEANU: Noaptea învierii, poezie.

Crestături -- Cronică. -- Cărți-reviste și ziare.

Prețul abonamentului: Pe an
In străinătate

10 cör. de literatură
12 cör. + poezii.

Adresa: Cluj (Kolozsvár) str. Jókai 6.

Intre băncile mai mari

„ECONOMUL“

din CLUJ—KOLOZSVÁR

oferă, pe lângă garanția cea mai mare, procentul cel mai avantajos pentru depuneri spre fructificare.

Depunerile se plătesc de regulă, amăsurat cu situația casei, imediat și fără abdicere.

Depuneri se pot trimite și prin poștă pe speșele institutului.

Pentru depuneri de ale bisericilor și instituțiilor culturale și filantropice se fac condițiuni excepțional de favorabile.

Capital acționar și rezerve . . .	χ.	620.000
Depuneri	»	1.500.000
Esconturi	»	2.500.000

Casse nouă sistem Arnheim sigure contra focului și spargerii pentru depozite.

Casete Selfmen pentru mici economii.

Condițiuni favorabile pentru sconturi de cambii și pentru împrumuturi hipotecare.

Fillale în Gherla, Mureș Ludoș, Pânticeu.

Expozitură în Aiud, cari asemenea primesc depuneri și fac toate operațiunile de bancă.

Dirrecțiunea.

La tipografia „Carmen“, Petru P. Barițiu în Cluj

Ferencz József-ut Nr. 58

se află toate cărțile și documentele pentru **Reuniuni Raiffeisen.**

La dorință să pot căpăta și timbrate.

Cărți noue.

Dela Academia Română:

Știri din veacul XVIII-lea în țerile Noastre. După coresp. diplomatice străine. P. I. 1700—1750. P. II. 1750—1812 de N. Iorga. Prețul Părții I. 50 fil. II. 80 fil.

Archiva Senatorilor din Chișineu și ocupația rusească dela 1806—1812. III. de Radu Rosetti. Prețul 1 leu 60 bani.

— Partea IV. Amănunte asupra Terii Românești dela 1808—1812, de Radu Rosetti. Prețul 2 lei.

Despre elementele cronologice în documente românești de N. Docan. Prețul 50 bani.

Studiul privitoare la numismatica Terii Românești de N. Docan I. Bibliografie și Documente. Prețul 1 leu 20 bani.

Partidele politice și revoluția din 1848 în principatele române de A. D. Xenopol. Prețul 60 bani.

Marele Spătar Ilie Țifescu de I. Tanoviceanu. Prețul 50 bani.

Guvernul Moldovei și mănăstirea Neamțului, de Radu Rosetti. Prețul 60 bani.

Delavrancea: Viforul, dramă în IV. acte, prețul lei 2.50 bani.

1. Biblioteca pentru toți:

Nr. 486.	Pușkin: »Dubrovsky«, Roman, traducere de Vladescu, prețul	30 bani.
» 500.	Th. D. Speranția: »Scriitori vechi«, prețul	30 bani.
» 504—505.	Em. Grigorovitza: »Povești Răslețe«, prețul	60 bani.
» 506.	Conan Doyle: »Spovedania unui medic«, trad. de Ludovic Dauș, prețul	30 bani.
» 507.	Dimitrie Cantemir: »Descrierea Moloovei«, prețul	30 bani.
» 511—512.	»Cum se ghicește în palmă«, prețul	60 bani.
» 515.	Henrik Ibsen: »Nora«, Dramă în 3 acte, trad. de Oskar Feld, prețul	30 bani.
» 517.	Leonida Andreief: »Râsul roșu«, trad. de O. C. prețul	30 bani.
» 530.	Ioan Turghenief: »Poeme în proză«, traducere de Lud. Leist, prețul	30 bani.

- Nr. 536. N. N. Beldiceanu: »Povestiri mărunte«, prețul 30 bani.
 » 541. Nic. Gogol: »Revizorul«, Comedie în 5 acte, trad.
 de Ales. Dorna, prețul 30 bani.
 » 549. Chateaubriand: »René«, trad. de N. Dașcoviciu, prețul 30 bani.
 » 552. Gr. H. Granda: »Fulga« sau »Ideal« și »Real«, prețul 30 bani.
 » 559. G. Aslan: »Din problemele vieții«, 30 bani.

2. **Biblioteca Teatrului național:**

- Nr. 6. Frantz Molnar: »Diavolul«, Comedie, trad. de P.
 Gusti, prețul 35 bani.
 » 7. N. Pandele: »Ultimul vlăstar«, prețul 35 bani.
 » 8. Lud. Fulda: »Prostul«, Comedie, trad. de Dna Sofia
 Nădejde, prețul 50 bani.

3. **Biblioteca populară Socec:**

- Nr. 95. Georgina M. Crainik: »Povestiri pentru tinerime«,
 trad. de Adelina Tăslăuanu, prețul 30 bani.
 » 96. »Povești Corsicane«, traduse de Virgil Caraivan,
 prețul 30 bani.

4. **Biblioteca Minervei:**

- Nr. 63. Virgil Caraivan: »Domnița Iliana«, prețul 30 bani.
 » 64. Danunzio, Tuccoli, Ojetti: »Nuvele, trad. de N.
 Pora, prețul 30 bani.
 » 65. Andre Theuriet: Pravalia la doi crapi, trad. de Sofia
 Nădejde, prețul 30 bani.
 » 66. Emile Zola: »Cum mor oamenii«, trad. de Iosif
 Nădejde, prețul 30 bani.
 » 67. Ioan Turgheneff: »Întâia iubire«, trad. de D. I.
 Perianu, prețul 30 bani.
 » 68. E. de Amicis: »Din împărăția iubirii«, trad. de C.
 Hasnaș, prețul 30 bani.
 » 69. André Theuriet: »Amintiri și Nuvele, trad. de Nic.
 Dașcoviciu, prețul 30 bani.
 » 70. H. Taine: »Despre natura operei de artă, trad. de
 M. Sadoveanu, prețul 30 bani.
 » 71. Henry Murger: »Balade, trad. de G. Nalba, prețul 30 bani.
 » 72. Artur Gorovei: »Datoriile noastre la nuntă, prețul 30 bani.
 » 73. Liviu Marian: »Suflete stinghere, prețul 30 bani.
 » 74. Maxim Gorcki: »Conovalow, trad. de I. Raduț, prețul 30 bani.

La administrația „Răvașului“ se află următoarele Cărți
ale regretatului canonic

† Dr. Augustin Bunea:

1. Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa, schiță biografică, Blaj 1890, 20 fil.
2. Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacovici, sau Istoria Românilor transilvăneni dela 1751 până la 1764. Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fileri.
3. Discursuri, Autonomia bisericească, Diverse. Prețul 5 coroane.
4. Ierarhia românilor din Ardeal și Ungaria 3 coroane.
5. Mitropolitul Sava Brancovici 1 cor. 50 fileri.
6. Amintirea lui T. Cipariu 50 fileri.

Atelier tipografic instalație cu electricitate!

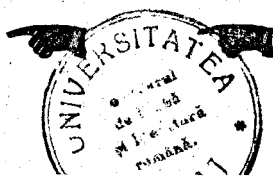

Ori ce soiu de tipărituri cu
gust luate, și eu prețuri
foarte moderate, rog coman-
dați spre mulțămire la:

Tipografia „Carmen“ Petru P. Barițiu în Cluj
Ferencz József-ut Nr. 58.

Telephon 756.

Telephon 756.

Tovărășia de ajutorare reciprocă din Essek (Die Esseker Gegenseitige Unterstützung-Genossenschaft) plătește membrilor sei în caz de moarte 2000 cor. — ca ajutor la cas de moarte; 50 cor. ajutor lunar în cas de incapacitate de a câștiga; 50 cor. rentă pe viață după ce a fost membru 30 de ani; mai departe 2000—20000 cor. ca zestre la măritarea fetelor unui membru.

Pentru câștigare de membrii se caută reprezentanți harnici și de încredere, eventual un agent general cu provisiune și plăță fixă. — Ofertele detaliate sunt a se adresa la «Tovărășia de ajutorare reciprocă în Essek».

2—3.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

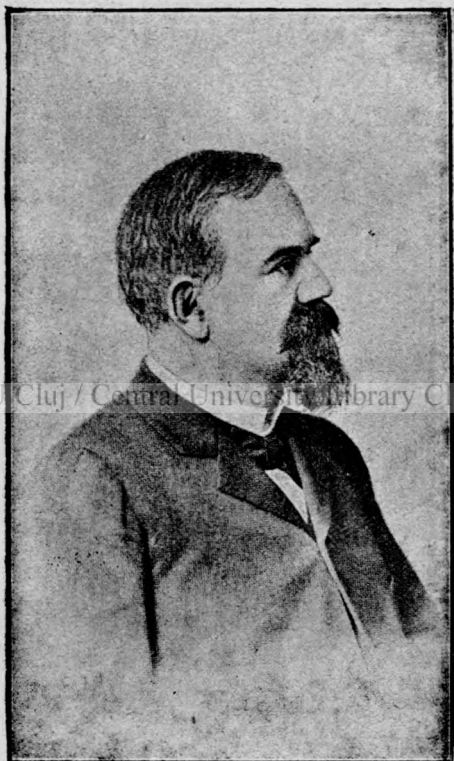
Vițe de vie și nobilitarea vinurilor. De pe acum încheiu contracte pentru liferări de toamna sau primăvara anului următor pentru orice cantitate cu prețurile cele mai ieftine. Pentru sporirea afacerilor sunt aplicat a conlucra, ca tovarăș asociat, împreună cu proprietarii de vii și comercianți. — Corespondență în limba maghiară, germană și română.

Adresa: **Alexandru Szücs** fiu, vier.

Bihardiószeg. (Ungaria; Bihar m.)

2—4.

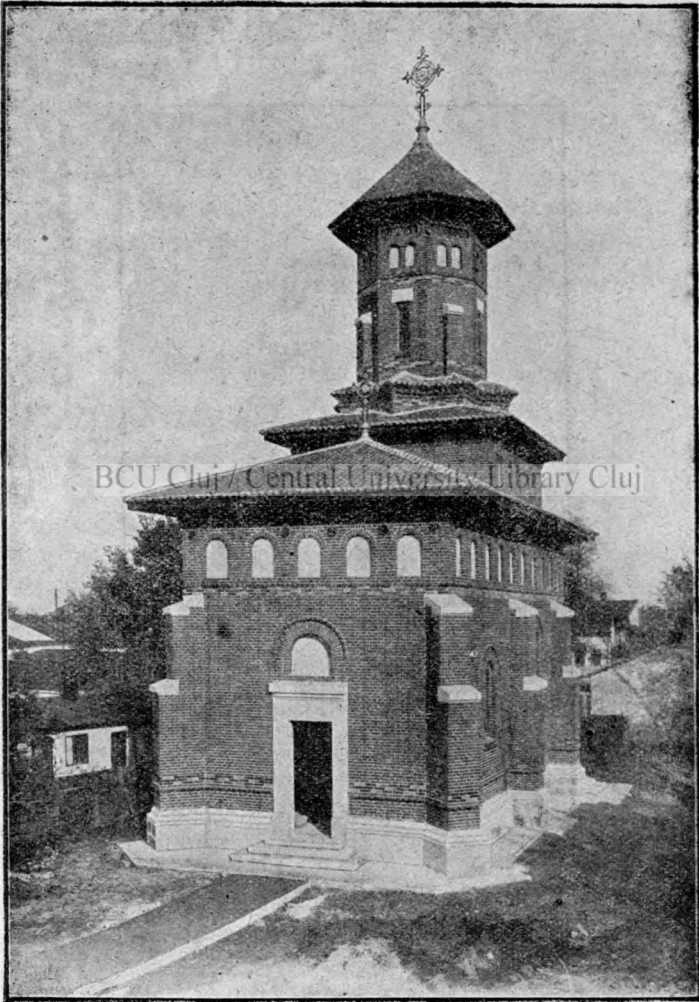
UN
PRACTICANT SAU ÎNVĂȚĂCEL
se primește numai decât la Tipografia «Carmen» Petru P. Barițiu în Cluj, (Kolozsvár) strada Ferencz József 58. Preferiți vor fi cei cu 2—3 clase gimn.
☛ Condițiuni favorabile. ☚

BCU Cluj / Central University Library Cluj

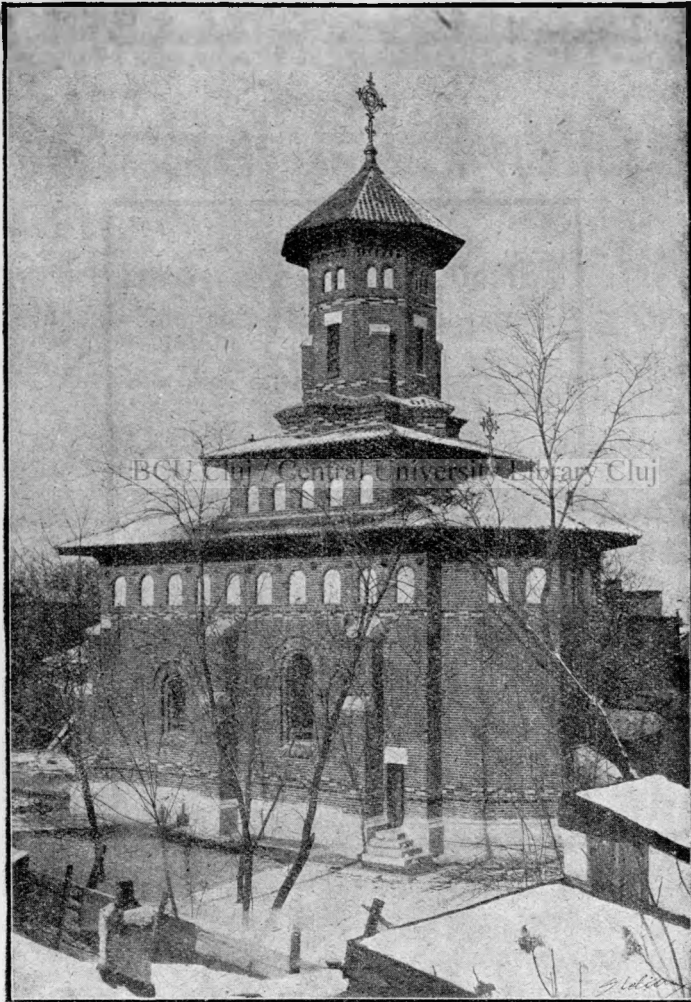
T. Maiorescu

Biserica gr.-cat. unită din București.

(Privită din front.)

Biserica gr.-cat. unită din București.
(În vestmânt de neaună)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

+ Dr. Carl Lueger.

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp.
Petru P. Barițiu

Adresa: Cluj, Jókai u. 6.
Abonamentul pe 1 an 10 cor.
pe o jumătate de an 5 cor.

Întemeietorul revistei:
Dr. E. Dălanu.

Documentul învierii culturale.

Iată actul marei danii, pe care Domnul Vasile Stroescu, proprietar în Basarabia, a făcut-o pentru fondul cultural dela Blaj:

Davos-Platz la ¹⁹/₂₅ Martie 1910.

ONORATĂ ADMINISTRATIUNE!

Am primit apelul dumniavoastră cătră Românii greco-catolici, prin care îi invitați să participe la înființarea Fondului Cultural al Arhidiecezei gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș. Ar trebui ca dumniavoastră să faceți apel la toți românii, fără distincțiune de confesiunea lor.

Spre fericirea noastră, diferența de confesiune, nu ne desbină pe noi. Neamul românesc, deși aparținând la două confesiuni, în aspirațiunile lui naționale, rămâne unit și nedivizat. Unitatea asta provine din sentimentul național puternic al tuturor, și în mare parte datorează demnității clerului de ambele confesiuni.

Deși nu sunt de confesiunea greco-catolică, unită, dar fiindcă românii de amândouă confesiuni trăiesc între dînșii ca adevărați creștini și prin urmare ca frați, ca răspuns la apelul D-voastră, subscriu în folosul fondului cultural greco-catolic suma de una sută mii de coroane, din care bani — zece mii coroane Vă trimit prin mandat postal acum, iară restul de nouăzeci

de mii coroane Vă voi trimite pînă la toamnă, cel tîrziu pînă la 1 Decembrie anul curent.

Binevoîţi a primi consideraţiunile mele mai distinse.

Vasile de Stroesco.

* * *

Potrivit acestui graiu prin fapte al inimii marelui Român şi bunului Creştin, este şi echoul, ce a produs la Blaj, metropola istorică a culturii naţionale. »Unirea« prăznuşte cu aceste cuvinte marele eveniment:

«Nu ne putem înmoia condeiul într'o călimară de aur, ca să cinstim după cuviinţă numele din fruntea acestor rînduri.

«Nu avem glasul de tunet al prorocului pentru a-l vesti lumii româneşti cu triumful aceluia, care n'a glăsuیت în pustie.

«Şi nu avem condeiul din cel mai zdravăn brad al pădurilor norvegiene, pentru a-l împlânta în craterul Etnei, — vorba lui Heine — ca să scriem cu litere de pară pe bolta cerească un nume, un singur nume, pe care generaţiile viitoare să-l cetească cu admiraţie!»

Cu adevărat asistăm la învierea culturii naţionale, şi e potrivit să strigăm din inimă, ca să se audă până în Basarabia, cuvintele poetului:

S'au veselit necredincioşii c'au pus luminii stavilar

Dar ea s'a întărit în focul durerilor de pe Galvar.

Voi toţi, ce aţi plâns în întunerec şi nimeni nu v'a mîngăiat,

Din lunga voastră 'ngenunchiere sculaţi... **Hristos a înviat!**

BISERICA ŞI ROMÂNISMUL *)

de **Iustin Volbură.**

I.

Dl Nicolae Dobrescu, profesor de istoria bisericii române la facultatea teologică din Bucureşti, îşi publică în numărul de pe lunie (1909) al »Convorbirilor literare« conferinţa, »*Rolul bisericii în trecutul românesc*«, ținută la Societatea Doamnelor române, în care cu multă însufleţire şi într'un stil avântat arată rolul, pe care — după d-sa — l-a avut biserica în dezvoltarea vieţii culturale şi naţionale a poporului nostru. Biserica a edificat sufleteşte pe strămoşii nostri prin învăţătura şi reprezentanţii ei, cari, dacă au fost clerici simpli şi necărturari, au fost mai toţi oameni cu viaţă curată şi însufleţiţi de-o puternică credinţă. Biserica a fost în trecutul nostru singura instituţie purtătoare de cultură; oamenii bisericii, călugării din mănăstiri, au fost cei dintâi, cari s'au îndeletnicit cu meşteşugul condeiului; celea mai vechi cărţi, cari s'au tipărit, au fost cărţi bisericeşti; din biserică au răsărit cele mai vechi însemnări istorice; bisericeşti au fost cele dintâi manifestări ale limbii româneşti. În biserică s'au cultivat, în cea mai mare parte, artele şi de oamenii bisericii şi în cărţi bisericeşti ni-s'a făurit limba literară. Prin reprezentanţii săi biserica a luat parte, din cele mai vechi timpuri la conducerea treburilor ţării; ea a contribuit la mântuirea şi conservarea neamului; idea creştină, a cărei depositară eră, a dat strămoşilor avântul acela sublim în luptele lor de glorioasă amintire împotriva Turcilor.

*) Studiul cu acest titlu al d-lui C. Cernăianu, licenţiat în teologie din Bucureşti, a produs oare care senzaţie şi a provocat şi câteva polemii. Dar acestea n'au luminat chestiunea întru nimic. Colaboratorul nostru cunoscut, *Iustin Volbură*, face cea mai bună recenziune a cărţii d-lui Cernăianu prin faptul, că supune întregă chestiunea unui nou şi serios studiu din care adevărul va eşi limpezit.

Acesta e pe scurt mersul ideilor din conferința învătățului profesor.

După câteva săptămâni apare cartea îndrăzneată a dlui Cernăianu, licențiat în teologie: *Biserica și Românismul*. Dl Cernăianu încă studiază rolul bisericii în trecutul neamului nostru, începând cu introducerea creștinismului la români și până la zilele noastre, și ajunge, bazat pe cele mai nouă rezultate ale științei istorice române, la concluzii cu totul contrare.

Biserica română nu numai că n'a contribuit cu nimic la progresul cultural, la înălțarea și întărirea naționalității noastre, ci din contră rolul ei în trecutul românesc a fost dintre cele mai funeste.

Ajungând în curând sub influința slavonă, »biserica îmbracă o haină, care nu se potrivește de loc cu sufletul nostru; începe să aibă un suflet, care numai binefăcător nu ne poate fi (pag. 36). Ea dă prilej de dezvoltare unei limbi străine, rămânând limba românească de tot proastă, rămânând ea într'o noapte oarbă și de urgisire, când nimeni nu a întrebuintat-o pentru a prinde gândurile și ideile în formă românească (pag. 50). Astfel în acestea vremi biserica română departe de-a ne susține culturalicește ne sugrumă, iar cultura n'a putut-o răspândi, căci de-ar fi isbutit a o împlânta adânc în sufletul românesc, l-ar fi omorât, ca să nu mai renască, după modul, cum țină ca cultura slavonă să se câștige în limba slavonă (pag. 51—2). Românii își vărsau sângele apărând ortodoxia în vremuri, când se stingea și tremura în fața turcilor cutropitori, năvalnici și nebiruiți, iar ea în schimb i-a năbușit ca români, le-a umilit graiul, le-a oprit orice cultură a sufletului românesc, făcând din acest popor, îndepărtat între popoare vrășmașe dela sinul mumei latine, un popor în adevăr nefericit și oropsit (70—1).

Când scapă de sub jugul slavonesc biserica e copleșită de grecism. În epoca aceasta, ca și în cea precedentă »ca români, ca națiune, deci și ca limbă, ca cultură, biserica nu ne-a putut servi de scut, ci din contră de motive »jalnice și plângeroase«. Ea nu ne-a servit naționalicește, tot așa pe cum nu poate susține nimeni, că ar servi pe frații noștri macedoneni, a căror limbă o per-

secută în folosul celei grecești» (pag. 104). Am avut, e adevărat, și câțiva arhieri mari, cu dragoste față de limba și cultura națională; figurile acestea rămân însă izolate în mijlocul unui mediu de nenorociri, pe care nu l-am putut birui. Autorul se ocupă apoi de »*epoca română*«. Începe cu trecerea unei părți a românilor din Ungaria la biserica Romei »un mare eveniment, care a avut incomparabile urmări pentru viața românească« (pag. 115). În unirea cu Roma a ardelenilor se cuprinde în germene, înviorarea, care avea să se resară pentru tot românismul« (pag. 122—3). Starea bisericii din principate nu se schimbă, rămânând și pe mai departe în stăpânirea tot mai omorâtoare a grecilor, până la 1864 »când cântăreții greci au trebuit să fie scoși cu gendarmii, lucru care nu a plăcut la o parte din popor« (pag. 137), iar influința ei asupra dezvoltării culturale a neamului rămâne nulă până în ziua de astăzi.

Cu toate greșelile pe cari le cuprinde și pe lângă toate înjuriile, cari i-s'au adus, cartea dlui Cernăianu își are însămnătatea sa incontestabilă, nu numai pentru învățatul, care află în ea noi puncte de vedere, în judecarea trecutului, ci și pentru publicul, care vede în biserica pravoslavnică fundamentul de stâncă, pe care se înalță maestros edificiul culturii române. Autorul nu spune lucruri necunoscute, nu descopere date sau fapte nouă, cartea d-sale nu e rezultatul unui studiu amănunțit și original al izvoarelor, ci e o simplă compilație isteată după câteva cărți ale dd. Onciul, Iorga, »*Influința culturii grecești*« alui G. M. Ionescu, »*Discursuri, Autonomie bisericască, Diverse*«, alui Bunea și după cursurile dlui Dobrescu. Apărută tocmai în timpul marelui crize, prin care trece biserica din România, scrisă într'un limbaj războinic și vehement, neobicinuit în lucrările noastre de știință — autorul își numește cartea »studiu istoric« —, citând din autorii amintiți aproape numai aprecierile nefavorabile trecutului bisericii pravoslavnice, și aceste însoțite de comentarii pasionate și violente, răsboindu-se mereu cu aceia, cari au alte păreri cu privire la acest trecut, apoi laudele aduse bisericii catolice, însuflețirea cu care scrie despre Unirea Ardelenilor cu Roma, i-a făcut pe unii să numească studiul d-lui Cernăianu

»savantlâc de contrabandă«, »îngăimare tendențioasă și pretențioasă«, ¹⁾ iar pe alții să o ignoreze cu totul. Lăudată de unii, ignorată ori încărcată de înjurii de alții, era natural, că mulți să rămână nedumeriți. Astfel, d. G. C. Ionescu făcând apel la dd. Iorga și Dobrescu, scrie, ²⁾ că pentru respectul adevărului »dl Iorga, autor al Istoriei Bisericii române, și dl N. Dobrescu profesor de această materie la facultatea de teologie din București, au datoria să ne lămurească«.

Dl Cernăianu are astfel meritul de-a fi adus în discuție o chestiune de importanță uriașă și mai ales are marele merit de-a fi tras cel dintâiu concluziile, cari se impun cu necesitate logică, din premisele stabilite de cei mai de frunte istorici români, cu privire la rolul bisericii în trecutul neamului românesc. Din parte-mi cred, că rezultatul la care a ajuns autorul se poate primi, cu anumite rezerve, ca singurul, care corespunde adevărului istoric.

O nouă studiere a chestiunii nu mi-se pare superfluă. O voi face deci de dragul adevărului, sine ira et studio. De multeori mi-ar fi plăcut să pot ajunge la alte concluzii. Dacă nu am putut, vina nu e a mea.

II.

Introducerea creștinismului la Români și starea bisericească a Românilor până la sfârșitul veacului al XIV-lea.

În limba noastră cuvintele referitoare la noțiunile fundamentale ale religiei sunt de origine latină, și astfel suntem siliți să admitem, că și creștinismul l-am primit în formă latină. Printre coloniștii aduși de Traian, în Dacia »*ex toto orbe Romano*« sigur vor fi fost și creștini.

Despre o generalizare a creștinismului încă pe timpul stăpânirii romane nici vorbă nu poate fi. Atât Traian, cât și urmașii lui au fost dușmani nemișcați și aprigi prigonitori ai religiei creștine. Va fi de-ajuns să amintim pe Marc Aurelian (161—180), Septimiu Sever (193—211), pe timpul căruia să părea, că prigonirile barbare nu cunosc margini, încât creștinii credeau, că e aproape venirea lui Anticrist, pe Deciu (249—251) și Valerian (253—260).

¹⁾ »Tribuna« nr. din 26 Octombrie 1909 pag. 8.

²⁾ »Țara noastră« nr. 39 ex 1909 pag. 314.

După o stăpânire de 150 de ani Dacia a fost pierdută pentru imperiu și lăsată pradă năvălirilor barbare a Goților, Hunilor, Gepizilor și Avarilor, cari toți, afară de-o parte a celor dintâiu, erau păgâni.

O parte a coloniștilor știm, că a trecut odată cu legiunile rechemate de Aurelian dincolo de Dunăre; iar cei rămași s'au retras în părțile muntoase, unde »în timpul năvălirilor s'au așezat în masse numai vechii Sloveni sau Schiai (amestecați cu Sarmați) veniți ca su-puși ai celorlalți barbari și în alaiul lor (în secl. III—IV) ¹).

Astfel perzecuțiunile împăraților, iar mai târziu năvălirea popoarelor barbare, păgâne fac imposibilă întărirea și generalizarea creștinismului la nordul Dunării. Unica teorie probabilă e aceea a dlui *Onciul*, care susține, că încreștinarea deplină a locuitorilor din Dacia nu s'a putut întâmpla decât în veacul al VII-lea în urma transportării unui mare număr de captivi creștini de peste Dunăre și după ce o parte a populației din peninzula balcanică, unde pe timpul lui Constantin cel Mare, creștinismul se află într'o stare înfloritoare, e silită să se retragă spre miază-noapte la frații din Dacia. ²)

E sigur, că creștinismul propagat la strămoșii noștri a fost *latin*, fiindcă populația din nordul peninzulei, cu care aveau contact, era romanizată. În nord, în Bulgaria de lângă Dunăre, în Sârbia și Bosnia, stăpânea limba *latină*, spre sud mai ales în Turcia orientală și în partea de miazăzi a *Macedonei*, foloseau, după cum apare din inscripții, limba greacă. Romanizarea locuitorilor băștinași se întâmplă repede. *Priscus*, care a străbătut în veacul al V-lea întreaga peninsulă balcanică, spune, că aici pretutindenea se folosea limba latină ³).

Imprejurările etnice dela Dunăre se schimbă numai în urma așezării *Slavilor* în peninsula balcanică pe la începutul secl. VII. Provinciile dunărene între Adrianopol și Marea neagră, romanizate în decursul stăpânirii romane de șase secole și mai bine, fură ocupate de Slavi și pierdute pentru imperiu, care își pierdă caracterul său roman de până atunci, devenind preponderant elementul grec din părțile meridionale. Limba latină, până atunci limba statului în *Romania*, (cum

¹) *Onciul*: *Di: istoria României*. București 1908 ed. Alcalay pag. 15—16.

²) O transmigrare la nord e admisă și de dd. Ovid Densusianu, (*Histoire de la langue roumaine*. Paris. ed. Ernest Seroux 1902) și Iorga (*Geschichte des rumänischen Volkes*, Gotha 1905). cf. și Radu Rossetti: *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova* vol. I. București 1907.

³) Jireček: *A bolgárok története ford.* Mayer Rezső, Nagybecskerek 1889 pag. 62.

se numea imperiul roman de răsărit sau bizantin), fu scoasă din administraţie şi înlocuită cu cea greacă (606)*).

Cu aşezarea Bulgarilor în peninzula balcanică începe o epocă nouă în istoria vieţii religioase-bisericeşti a Românilor. Bulgarii, cari locuiau în veacul V—VI la nordul Mării negre, între Volga şi gurile Dunării, trec în 679 Dunărea sub conducerea lui Isperic (Asporuc) şi întemeiază aici un imperiu bulgar, care creşte necontenit, parte în urma războaielor victorioase purtate contra bizantinilor, parte prin supunerea de bună voie a seminţiilor slave. La începutul veacului al IX-lea stăpânirea bulgară se întindea până la gurile râului Sava; cu ceva mai târziu cuprindea în sud Macedonia întreagă, iar în veacul al X-lea au ajuns până în Albania. În curând numărul mic al cuceritorilor bulgari fu slavizat cu desăvârşire de marea mulţime a Slavilor cucerii.

În 864 principele *Boris*, cu prilejul păcii încheiate în urma unui războiu scurt cu Mihail III. se botează, primind în botez numele împăratului, a nănaşului său, *Mihail*. Fiind îngrijat din cauza hierarhiei Boris rupe legăturile cu biserica grecească, care nu voia să-i dea nici cel puţin episcopi proprii şi trimite în 866 soli la Papa Nicolae I., ca să ceară iastrucţii despre modul cum trebuie să-şi întocmească viaţa ca creştini, şi să întrebe, că oare au dreptul de a-şi ţineă Patriarh pentru Bulgaria. În Noemvrie acelaş an Papa le trimite de-ocamdată pe episcopii *Paul* şi *Formosus*, cu mai mulţi preoţi şi cu cele necesare pentru cult, ca să organizeze biserica bulgară. Episcopii latini introduc între Bulgari *ritul latin*; iar preoţii greci au fost scoşi din ţară. Nepunându-se înţelege cu *Adrian II.* (urmaşul lui Nicolae † 867 Nov. 13) cu privire la persoana metropolitului bulgar, Boris se întoarce din nou la

*) Onciul: o. cit, pag. 18 cf. şi Jireček o. cit. pag. 68—118.

Capitolul prim al cărţii d. Cernăfanu ni-se pare prea exagerat. Fiind vorba despre cea mai întunecată epocă din istoria poporului român şi mai ales despre lucruri cu privire la cari nu avem nici o mărturie istorică contemporană (prima amintire despre români, ca popor deosebit se face în veacul al XI-lea într'un hrisov al împăratului Vasile II. din 1020, în care se vorbeşte despre «Vlahii din Toată Bulgaria» supuşi ai arhiepiscopului din Ohrida. Onciu; »Tradiţia istorică în chestiunea originilor române«. Analele Acad. rom. seria II. tom. XXIX, pag. 568), trebuie să părăsim vechiul obicei al combinaţiilor fantastice, al ipotezelor fără rost şi al şubredelor clădiri pe nisipul, care-l spulberă vânturile. Chiar admitând, că Dacla traiană eră supusă bisericeşte arhiepiscopului din Tesalonic, care eră vicar al Papei, totuş nu mi-aş permite luxul de-a scrie fraze ca acestea: »Şi ne-a ţinut (creştinismul) în comunitate cu mama Romă cea bătrână tocmai în vremile, în cari ne închegam când, dacă nu ar fi fost legăturile acestea, de sigur nu s'ar mai fi putut păstră nici o urmă de latinitatea noastră şi cine ştie ce-am fi ajuns«, (pag. 21) Să fi avut noi în veacul al IV—VI. legături atât de puternice cu Roma, încât acestea să ne fi putut susţinea limba şi fiinţa noastră latină?!

biserica grecească (870) căpătând încă în acelaş an un metropolit din Constantinopol, pe Iosif, primul în rang după patriarhul. Incercările de mai târziu ale Papilor de-a scoate pe Bulgari de sub iurisdicţia patriarhatului din Constantinopol rămân fără rezultat ⁵⁾.

La 885, April 6, se stinge apostolul slav Metodiu. După moartea lui, marele număr al discipolilor prigonii se refugiază în Bulgaria, unde sunt primiţi de Boris şi de boierii lui cu multă bunăvoinţă. Acestia introduc la Bulgari ritul slav şi însufleţirea pentru cartea şi scrisul slavonesc.

Bulgarii încreştinaţi îşi însuşesc, în urma legăturilor cu Bizantinii, o civilizaţie, pe atunci însemnată, civilizaţia bizantină, ajungând la o mare importanţă în istoria Europei orientale, stăpânind pe timpul ţarului Simeon aproape întreagă peninsula balcanică şi ţinuturile din nordul Dunării, Ţara Românească, Ardealul şi părţile răsăritene ale Ungariei ⁶⁾. Sub el Bulgaria, îşi ajunge culmea măririi sale. Acesta îşi ia numele de Ţar, iar metropolia bulgară a fost înălţată la rangul de patriarhie ⁷⁾.

Românii lipsiţi în timpul acesta de o viaţă politică organizată şi de hierarchie bisericească şi supuşi, atât dincoace cât şi dincolo de Dunăre stăpânirii bulgare au fost siliţi de împrejurări să împrumute o parte din obiceiurile şi aşezămintele lor, astfel încât, toţi germeii vieţii de stat şi bisericeşti, din care cu secolul XIII. începând au eşit instituţiile noastre politice din evul mediu, îşi au originea în epoca preponderanţei bulgare: organizarea socială şi politică în cnezate şi voievodate, hierarchia bisericească, începuturile nobilimei sau boierimei, limba bulgară în cancelariile domneşti, în biserici, în literatura profană şi în corespondenţa privată ⁸⁾.

Unii istorici români dând crezământ afirmaţiilor călugărului bulgar Paisie (secl. XVIII-lea) zic, că ritul slav şi liturghia slavă le-au fost

⁵⁾ Onclul: »Papa Formosus în tradiţia noastră istorică« în »Lui Titu Maiorescu. Omagiu«. Bucureşti 1900 pp. 620—631. Jireček o. cit. cap. 7. Vezi şi articolul lui Jireček din Wetzer—Welte's Kirchenlexikon ed. II. col. 1459 şi urm. Întrebările solilor bulgari împreună cu răspunsurile papel vezi-le în »Harduin Acta Concillorum V«, 353—386.

⁶⁾ Jireček: »A bolgárok története«, pag. 157. Onclul: »Teoria lui Roesler în Convorbiri literare XIX.« Dl N. Iorga nu admite o stăpânire a Bulgarilor la nordul Dunării nici pe timpul primului imperiu. »Istoria bisericii româneşti«, Valenii de Munte 1908 vol. I. pag. 12. »Geschichte des rum. Volkes. I, 254; »Istoria Românilor pentru poporul românesc«, Valenii de munte 1908 pag. 36.

⁷⁾ O scurtă esunere a istoriei Bulgarilor o află cetitorul în cartea lui K. Roth: »Geschichte der kristlichen Balkanstaaten«, Lipsca 1907. (col. Göschen).

⁸⁾ I. Bogdan: »Românii şi Bulgarii«, Bucureşti 1895, pag. 22.

impuse Românilor cu sila de Bulgari, cari considerau drept eretici și apostazi pe toți, cari se închinau lui Dumnezeu în altă formă. Afirmațiile acestea din *Carsvenic*-ul lui Paisie, după cum a dovedit dl Ioan Bogdan⁹⁾, nu au nici o valoare istorică și afară de aceea introducerea liturghiei și ritului slav la Români își poate afla altă explicație cu mult mai naturală. La Români înainte de creștinarea Bulgarilor nici vorbă nu poate fi de organizație și hierarhie bisericească. Acestea sunt posibile la un popor așezat, la un popor cu locuințe statornice. Să ne fi avut noi hierarchia noastră, episcopii nostri, viața noastră bisericească organizată, am fi avut altă soartă și am avea altă istorie. Organizarea Românilor s'a putut face numai în timpuri de liniște, în timpurile, cari au urmat după risipirea Avarilor până la năvălirea Ungurilor. Atunci având ca să-și închiege viața în forme, cari le lipseau, au fost siliți să le împrumute dela aceia, cari aveau deja acestea forme. Și acestia nu puteau fi alții decât stăpânitorii nostri sau, neadmițând întinderea imperiului bulgar la nordul Dunării, vecinii noștri, cari aveau încă sub Boriş o metropolie și vre-o 20 episcopii, ear pe timpul țarului Simeon un patriarh cu 40 episcopi sufragani¹⁰⁾, cari își aveau, în sfârșit, ritul lor și cărțile lor bisericești slave. În împrejurările de-atunci Românii nu-și puteau aduce cărți bisericești grecești, din Constantinopolul îndepărtat, sau latinești din Roma, și mai îndepărtată, nici nu-și puteau sfinți acolo preotii, ci trebuiau să se îndrepte la vecini. Explicarea aceasta mi-se pare mai naturală și mai verosimilă.

Astfel se introduce în stat și în biserică limba slavă, care stăpânește toată viața noastră intelectuală, tot sufletul nostru, ținându-l în cătușele înădușitoare ale unui întunec de aproape opt veacuri.

Despre biserica română din timpurile când era supusă iurisdicției bisericești bulgare, din lipsa mărturiilor istorice, știm foarte puțin, aproape nimic pozitiv. Știm, că în veacul al XI. și XII-lea Românii își aveau episcopia lor proprie dependentă de arhiepiscopia din Ohrida¹¹⁾. Nu cunoaștem însă nici numele episcopilor, nici reședința lor. Fost-a acesta un episcopat întemeiat numai pentru Românii din sudul Dunării sau și-a întins iurisdicția și la nord? Nu știm. Cunoaștem apoi încercările de convertire ale Papilor și știm dintr'o scrisoare a Papei Gregorului, IX-lea din 1234, adresată regelui Bela, că între Români se aflau

9) «Analiza critică a câtorva notițe despre introducerea liturghiei slave la Români» în *Convorbiri literare* XXIII. pag. 295 și urm. cf. asupra lui Paisie. Jirecek: «A bolgárok története» pag. 491 și urm.

10) Articolul citat alui Jirecek din *Wetzer-Weltes's Kirchenlexikon*.

11) N. Dobrescu: »Fragmente privitoare la istoria bisericii române«. *Budapesta* 1905 (ed. Luceafărului) pag. 7 și urm.

vlădici — Papa li numește, pseudo episcopi — de ritul grecesc, cari le administrau *universa ecclesiastica sacramenta*¹²⁾.

Biserica românească rămâne până târziu, în jumătatea a doua a a veacului XIV-lea, când se întemeiază celea dintâiu metropolii, atât în Muntenia cât și în Moldova, supusă jurisdicției bisericești bulgare. Abia în 1401, după multe șovăiri s'a stabilit definitiv situația hierarhică a a Românilor supunându-se cu totii nemijlocit patriarhiei din Constantinopol. De aci înainte, afară de o relațiune efemeră cu Ohrida, în urma conciliului din Florența, hierarhia rămâne neatinsă și neclintită până în timpurile recente¹³⁾. (Va urma).

Poesii poproale.

Badea din cântălarie
Scrie frumos pe hârtie;
Scrie două, trei rânduri
Nu mai poate de gânduri,
Pune condeiu pe masă
Și să uită pe fereastră...

Firicel de iarbă neagră
Ieși afară maică dragă
De vezi domnii cum mă leagă;
Iei mă leagă și mă 'ntreabă:
Care mândră mi-o fost dragă!

P—r.

¹²⁾ Theiner: »Monumenta historica Hungariae« I, 131 sau »magazínul storic« III, 119.

D. Cernăianu încă amintește Incercările de convertire ale papilor și cearcă să explice și cauza nesuccesului lor: »Acest fapt, că Ungurii au fost catolici și asupra lor ai Romanilor, i-au făcut pe părinții nostri să nu privească cu ochi buni, cu nădejde de mântuire, încercările Scaunului roman, care se făceau fatalmente prin Unguri, poporul catolic cel mai apropiat (pag. 40)«. Aci sunt de făcut mai multe rezerve. Propaganda catolică nu trebuie să ne-o închipuim așa intensivă și nici ura dintre Romani și Unguri așa strâșnică (în timpul despre care e vorba). Afirmăția din citatul scos din broșura d. Onciul. Din istoria României pag. 22 (d. Cernăianu, durere, adesea nu citează pagina cărții)! »prin cuceririle lui Ștefan cel Sfânt... părțile românești de peste munți au fost definitiv supuse de Unguri«, azi cel puțin în forma asta, nu se mai poate susține și nu o susțin nici istoricii unguri. Așa d. p. I. Karácsonyi în »A honfoglalás és Erdély (Budapest 1896) spune, că pe timpul s. Ștefan, Ungurii au ajuns numai până în valea Someșului; pe timpul s. Ladislau au cucerit valea Murășului și a Târnavelor; sub Geza II-lea cătră 1150 ținutul Sibiului încă ajunge sub stăpânire ungurească și abia după 1211 le succede a cucerii teritoriul comitatelor Brașov, Treiscaune și Csik.

¹³⁾ C. Auner: »Câteva momente din începuturile bisericii române.« Blaj, 1902 pag. 109.

POESIILE LUI VLĂHUŢĂ

II.

După ce ne-am coborât, în cele de până acum, în adâncimile dragostei poetului, — să urcăm, în cele ce urmează, înălţimile la cari s'a avântat mintea şi inima lui mare. — Aici bine înţeles, nu poate fi vorba de-o unitate aşa de strânsă, ca în erotică de pildă, unde găseşti cu destulă uşurinţă »firul povestei« dela urzeală până la băteală, — ceeace nu înseamnă, că ar lipsi unitatea de vederi, logica şi consecvenţa concepţiei de viaţă a poetului.

Ca orice avânt şi pornire omenească, aşa şi avântul poetului nostru purcede de-aici, dela această mare realitate dureroasă, care se chiamă viaţă. Rânindu-i-se adesea idealul sufletului în tragedia asta a vieţii, poetul nu se întoarce cu gândul înapoi, preamărind trecutul, ci, însufleţit de-o puternică »nădejde de mai bine«, cearcă să îndrepteze lumea asta păcătoasă, sbiciuind-o fără milă, dar deschizându-i în acelaş timp perspectivele aurii ale viitorului. În concepţia aceasta credem, că zace marea deosebire între Vlăhuţă şi Eminescu!

Conştiu şi mândru de superioritatea sa sufletească, poetul nu s'a revoltat de nimic aşa de mult, ca de »eterna lumii răutate«, de umilirile la cari vreau să-l supuie puternicii zilei, pe cum şi de invazia cutropitoare a celor mulţi şi nechemaţi, şi de domnia ignobilă a vulgului profan.

A, nu-ţi tăvăli talentul prin saloanele bogate,
Unde capul nu gândeşte, unde inima nu bate
Decât după-o anumită şi stupidă învoială —
Unde omul i-o păpuşă, şi viaţa o spoială!
Fugi de zimbetul făţarnic şi de strângerea de mână
A acestor măşti, ce firea omenească o îngână.,
Fugi. — E un vicleim ridicul, monoton din cale-afară:
Veşnica deşertăciune ţine capătul de sfoară!

Cuvinte mai aspre are înpotriva scriitoraşilor porniţi, să ia dintr'un răsuflet »nemurirea cu asalt«:

Ce? Pentrucaţi pus la mustru nişte biete vorbe goale
Ş'aţi umplut, cu chinuita, de cerneal'atâtea coale,
Pentrucaţi scâncit la lună, ca toţi barzii răsufiaţi,
Un amor străln, şi patimi vechi, ce nu le 'nţelegeaţi;

Credeţi că-l de-ajuns, — ca lumea să se dea'n genunchi uimită
 Şi în veci a ei uitare şi dispreţ să nu vă 'nghită? —
 Dar de când neruşinarea, spuma frazelor umflata
 Şi ridicula 'ngâmfare — drept talent pot fi luate?

Leneşi, ignoranţi, cu capul plin de fumuri şi de pleavă,
 Din nimic cum vreţi să iasă şi să faceţi vre-o ispravă?

Din acelaş motiv n'a putut suferi mult timp nici văicărelile pesi-
 miste, cari au inundat literatura noastră pe urma marelui Eminescu!
 Reproducem aci partea cea mai însemnată din acea memorabilă profe-
 sione de credinţă a poetului, care este: »Unde ni sunt visători?«...

Ştiu. Am fost şi eu ca tine amăjit să cred că'n artă
 Pot să trec la nemurire cu revolta mea deşartă;
 Şi cu lacrimi stoarse'n silă — nu mi-aş mai aduce aminte —
 Am bocit şi eu...nimicuri, ce-mi păreau pe-atuncea sfinte!...

Dar când m'am uitat în juru-mi ş'am văzut, că e o boală,
 Şi că toţi începătorii, de abia scăpaţi din şcoală,
 Ofiliţi în floarea vârstei de-un disgust molipsitor,
 Îşi zădărnicesc puterea, focul tinereţii lor,
 Ca să legene'n silabe, pe tiparele găsite,
 Desperări de porunceală şi dureri închipuite,
 Când am înţeles, c'aceasta e o modă, care soarbe
 Seva tinereţii noastre, am zis gândurilor oarbe
 Ce-şi rotiau peste morminte zborul lor de lilieci,
 Să se abată, lăsând morţii în odihna lor de veci,
 Şi din florile vieţii să aleagă şi s'adune
 În neperitorul fagur adevăr şi 'nţelepciune!
 Câte nu-s de scris pe lume! Câte drame mişcătoare
 Nu se pierd nepovestite, în năprasnica vâltoare
 A torentelor vieţii! Câţi eroi, lipsiţi de slavă,
 Nu dispar în lupta asta nesfârşită şi grozavă!
 Şi, sub vijelia soartei, câte inimi asuprite,
 Câţi martiri, pe care vremea şi uitarea îi înghite!

Şi când lumea asta toată e o veşnică mişcare,
 Unde cea mai mică forţă împleteşte o chemare,
 Şi când vezi pe-ai tăi cum sufăr, cum se zbuiciumă şi luptă
 În campania aceasta mare şi neîntreruptă, —
 Tu, departe de primejdii, razna ca un dezertor,
 Să arunci celor ce-aşteaptă dela tine-un ajutor,
 Jalea şi descurajarea cântecului tău amar,
 Şi să-ţi cheltuiesti puterea celui mai de seamă dar,
 Ca să-i faci mai răi pe oameni, şi mai sceptici şi mai trişti?
 Asta vi-i chemarea sfântă de profeţi şi de artişti?...
 Unde ni-s entusiaşii, visătorii, trubadurii,
 Să ne cânte rostul lumii şi splendorile naturii?

Unde ni-s sămănătorii generoaselor cuvinte,
 Magii ocrotiți de stele, mergătorii înainte,
 Sub credințele sfărmate și sub pravilele șterse
 Ingropând vechea durere, cu-al lor cântec să reverse
 Peste inimile noastre mângâiere și iubire, —
 Și cuvântul lor profetic, inspirata lor privire,
 Valurile de'ntuneric despicându-le în două,
 Splendidă 'naintea noastră să ne-arete-o lume nouă!

Dar mintea scrutătoare a poetului s'a ridicat și mai sus; s'a frământat cu deslegarea problemelor celor mai mari și mai grele, cari au frământat și vor frământa în todeauna sufletele alese: Ce e omul? Ce-i viața? Ce-i moartea? Rostul lumii? pornirile, patimile ei? etc. etc. Să le vedem pe rând și acestea, cel puțin în parte.

Ce-i omul și viața lui? — „O biată clipă, ce tremură între două veșnicii“ — răspunde poetul după înainte mergătorul Eminescu; iar airea adâncindu-se tot în asemenea „Cugetări“ zice:

Vâslaş, ce-aleargă, împins în zare
 De oarba sete a fericirii,
 Pe câmp de ape fără cărare,
 Omul e pururi prad' amăgirii;

Căci scris e dorul să și-l agațe
 Numai de umbre și de năluce,
 Ce'n alui veșnic întinse brațe
 Zădarnic cearcă să le apuce.

.....
 Și omul trece pe'ntinsa mare
 Cu valuri răpezi și ape adânci,
 Călător veșnic în nerăbdare,
 Împins de vânturi, lovit de stânci.

Și totuș, oricât de „trudnică“ și de fără rost s'ar părea viața ea ni-e așa de dragă, încât gândul nebun al morții (cu înțeles de nimicire) nu poate afla lăcaș în sufletul nostru:

Târziu, când simt, că e aproape
 Clipa în care valul, sub dânsul,
 Să se desfacă și să-l îngroape, —
 Se uită'n urmă, și-l umple plânsul:

Căci tot trecutu-i pare-o comoară
 De fericire, rămasă'n drum;
 Pân' și durerea de-odinioară,
 Plină de farmec o vede-acum.

Şi nu se'ndură să se despartă
De-atâtea visuri — veştede fol,
Ci'n năzuinţa-i oarbă, deşartă,
Dă să-ş intoarcă barca 'napoi...

Aceeaş cugetare, ca şi în „Din prag“: „*c'a trâl i-o fericire*“ şi că pr n
urmare *nu nirvana*, „*eterna mare a nefiinţei*“, *ci viaţa, o viaţă bogată,*
fericită şi veşnică, poate fi ţinta noastră!

Răutatea veşnică răutate omenească, încă l'a pus mult pe gân-
duri: nu numai fiindcă n'a vrut şi nu vrea să cunoască altă dreptate,
decât pe ceea a pumnului:

Zădarnic! — Lupta se'nteţeşte,
Şi nu-i alegere de armă.
Sub pumnul grosolan al forţei
Dreptatea celui slab se sfarmă, —

ci mai cu seamă fiindcă chiar şi atunci, când făgăduiesc dela gură vre-o
îmbunătăţire şi indulcire socială, în realitate inveninează numai şi mai
tare adâncile răni sociale:

Sub planul sfânt de înfrăţire,
Sporeşte ura bestială:
Tot omul e-un vrăjmaş la pândă,
Toată cruzimea e o fală,

S'asvâr! a patimilor valuri
Din şubredele stăvilare,
Şi peste pulberea de pravill
Domneşte oarba 'nverşunare.

Zădarnic gânduri răsvrătite
Isbesc eterna piramidă,
Spre vârful căreia cu toţii
Se bat o cale să-şi deschidă...

Mai sus, mai sus ... scrâşnindse'ndeasă,
Sub mulţi prăpastia se cascade,
Nu tuturor li-i dat să sboare,
Dar câţi nu ştiu să se târască!

Versurile citate dau un măestru tablou *general* al relaţiilor sociali
nenorocite din zilele noastre! În *special* s'a ocupat de „*ura nelimpăcată*“,
şi de-a „*pismej răutate*“ în caracteristicul „*Intreabă-te*“, apoi de ne-
lipsita poftă de mărire deşartă în „*Vanitas*“. Lăsămu-le însă acestea;
prea sunt revoltătoare şi urâte, ca să ne ocupăm de ele; mai bine să
ne îndreptăm pe-o clipă cu poetul din marea asta de dureri la «*Celce*

numai cu cuvântul e în stare să liniștească furtuna mării, — dar și viforul sufletelor noastre, la Hristos, „fiul dulgherului din Nazaret“:

I

S'au tremurat stăpânii lumii
La glasul blândului profet,
Ș'un dușman au văzut în fiul
Dulgherului din Nazaret!...

Și tuturor deopotrivă,
Împarte darul lui ceresc, —
Și celor care cred într'însul,
Și celor ce-l batjocoresc.

El n'a venit să răsvătească,
Nu vrea pieirea nimăru;
Desculț, pe jos, colindă lumea,
Și mulți hulesc în urma lui,

Urască-l cei fără de lege
Ce-i pasă lui de ura lor?
El a venit s'aducă pacea
Și înfrățirea tuturor!

Și mulți cu pietre îi alungă,
Și râd de El, ca de-un smintit:
Isus zimbaște tuturoră, —
Atotputernic și — smerit!

Din toată lumea asupriții
În jurul lui s'au grămădit
Și vijeliile de patimi
La glasul lui au amuțit:

El orbilor le dă lumină,
Și mușilor le dă cuvânt,
Pe cei infirmi îi întărește,
Pe morți îi scoală din mormânt,

»Fii blânzi cu ceice vă insultă,
Iertați pe ceice vă lovesc,
Iubiți pe cei ce'n contra voastră
Cu vrăjmășie se pornesc«...

II.

Cât bine, câtă fericire,
Și câtă dragoste-ai adus!
Și oamenii drept răsplătire,
Pe cruce 'ntre tâlhari te-au pus.

Au râs și te-au sculpat în față.
Din spini cunună ți-au făcut,
Și, în deșarta lor trufie,
Stăpâni asupra-ți s'au crezut...

— Aduceți piatra cea mai mare
Mormântul să-i acoperiți
Chemați sutașii cei mai ageri,
Și străji de noapte rânduiți...

III.

S'au veselit necredincioșii
C'au pus luminii stăvilă
Dar ea s'a întărit în focul
Durerilor de pe Calvar,

Și valurile-i neoprite
Peste pământ se împânzesc,
Ducând dreptate, și iubire,
Și pace'n neamul omenesc.

Voi toți, ce-ati plâns în întuneric,
 Și nimeni nu v'a mângălat,
 Din lunga voastră 'ngenunchere
 Sculați... Hristos a înviat!

Și acum ceva despre poeziile „ocasionali“, căci Vlăhuță are vre-o câteva și de acestea! Nimic nu probează mai învederat bogăția sau sărăcia de spirit a cuiva, decât asemenea „ocaziuni“. Și Vlăhuță a dat în totdeauna dovadă despre cea dintâiu: Cu prilejul stingerii prea de vreme a acelei floricele alese, care a fost *Lilica Hașdeu* a scris elegia aceea pătrunzătoare, care culminează în trista resemnație dela sfârșit: „*Să poarte-atâta minte Un cap așa de tânăr, a fost de neiertat*“; Când apoi în 1904 neamul românesc a prăznuit amintirea lui *Ștefan cel bun și mare*, Vlăhuță a pus în gura lui sincere cuvinte de „*Dreptate*“ ca să dea următorimii o mare învățătură pentru viață și anume, că țaranul i-a fost viteazul fără slavă, fără nume în bătălii și tot el săracul — cel mai darnic Domn din lume, care plătește, și biserici și podoabe fără preț a dat Moldovei — el cu mâinile lui roabel ca și când ar vrea să spună și el indirect cecece altcineva a spus altunde: popor sărac, țară săracă; Domn sărac! Și când în sfârșit, abia la trei ani după aceea, Țara s'a încins în flăcările revoluției dela un capăt la altul, poetul a izbucnit în accentele acelea, de-o satiră așa de grozavă („1907“), cum nu s'a mai pomenit la noi așa ceva dela „*Scrisorile*“ lui Eminescu încoace! Au și avut cuvintele acelea de-o extraordinară putere de muștrare, efectul dureros al unei operații chirurgice radicale: Mi-aduc aminte cum se sbăteau atunci unii critici să dovedească cât de „injurioasă“ și „lipsită de orice calități“ e poezia din chestie; au uitat însă pe semne onorabilii domni critici de-atuncea, că dacă Eminescu a putut să sbiciuiască cu atâta cruzime pe Bulgăroii cu ceafa groasă și Grecoteii cu nas subțire în 1881, la proclamarea României de „regat“, — a putut și Vlăhuță să-și spună răspicat cuvântul în 1907, când s'a clătinat din temelii același „regat“!

Ajunși în sfârșit la capătul calabastrării noastre prin acest minunat volum de poezii, credem, că nu putem încheia mai nimerit decât cu un îndemn de „*tolle, lege!*“ căci Vlăhuță — ca să-i parafrazăm „*Cuvântul*“ adânc, cu care-și introduce volumul — e unul din preoții aceia rari, cari conștii de solia sfântă încredințată lor, *așa cuvântul și la pregătit: cât miu de inimi la un fel să bată și miilor de veacuri a vorbit!*

Ar fi să mai adaog ceva și despre *Traducerile* din *Ada Negri* „*profetisa Italiei*”, pe care cu atâta competență a tălmăcit-o sufletul adânc înțelegător și de aproape înrudit al lui Vlăhuță, pentruca darea de seamă despre acest volum să fie cel puțin la aparență completă. Dar ce? — Eu cred, că după minunatele probe ce le-am văzut până acum, ar fi de prisos să le mai sporesc.

I. G.

Vântului pribeag.

Cu ceața cea dintâi de toamnă,
Cu ritmul stropilor ei reci,
Pornești din lumea ta ascunsă
Trezind pustiul din poteci.

Mereu te tângui pe la geamuri,
Tu biet pribeag, făr' adăpost
Ne 'nvii atâta duiosie
Cu jalea tristului tău rost.

De mult purtăm o toamnă 'n suflet,
Ne mor și florile 'n fereastră . . .
Tot mai sărmani pe zi ce merge,
Suntem pribegi în țara noastră . . .

Drumeț, cu glas duios de doină
De ce ni-ai plânge deci la geam?
De ce-ai mai sângeră suspinul
Îndureratului meu neam?

Ci du-ne jalea 'n fund de codri
Și frânge-o 'n vuet neînfrânt:
Să se cutremure țaria . . .
Și treapta tronului Preasfânt!

Și-o mlădie în sfioasă rugă,
În murmur tainic de vioară,
Să se pătrundă Nepătrunsul:
Să ne trimită-o primăvară.

H. PETRIȘOR.

SCRIITORI ŞI SCRIERI

P. Dulfu: Căntece şi poveşti. Volum de 218 pag. Preţul 1 leu 50 bani.
Tipografia „Minerva“, Bucureşti.

Di Petru Dulfu, scriitorul lăţitei epopei populare, „Isprăvile lui Păcală“ şi-a adunat într'un volum rodul muncii sale poetice de peste treizeci de ani. În »Păcală« am văzut pe D. Dulfu, ca măestru iscusit în versificarea anecdotelor poporului român şi ca un mănuitor dibaciu al limbii româneşti, în special al celei populare. Să vedem dar notele nouă ce le putem scoate din volumul acesta privitor la sufletul şi talentul compatriotului nostru.

Di D. scrie de o vreme foarte îndelungată; încă prin anul 1879 a început a publica poezii prin »Familia«. Pe atunci în literatura noastră strălucea talentul lui Vasile Alexandri, sărbătoritul cântăreţ al „Ostaşilor nostri“, cari apăruseră de curând. Talentul lui Eminescu încă nu se impuse; atenţia publicului nu era aţintită asupra lui. Gândim că nu vom greşi atribuind lui Alexandri influinţa asupra limbii Dlui D. Acea împărechere de cuvinte uşoare, şterse, cari nu pot înălţul de loc atenţiunea şi se cetesc fără a lăsa nici o urmă, cari caracterizează unele poezii, »Doinele« mai cu seamă, ale lui Alexandri, şi o bună parte a poeziilor lui Bolidintean, se află şi în poeziile Dlui Dulfu. De pildă cităm prima strofă:

„Plânge fata'n grădiniţă,
Între dălii şi bujori:
— Ce ai soro, draguliţă?
Mi-o întreabă cele flori“.

Diminutivele, pe cum şi forma aceasta copilărească a poeziilor, a făcut ca Alexandri în vremea mai nouă să nu mai fie gustat în întregime, şi toate poeziile ce mai apar şi acum cu scăderile acestea ni-se par ca nişte paseri întârziate îndărăptul cârdului, ce a trecut mulţişor înainte, sau ca nişte file îngălbinite pe cari liniştea şi vremea şi-au picurat din belşug praful, fără ca să mai simţim lipsa să le mai desgrupăm de supt el. Aceasta formă obvine în multe poezii de ale Dlui Dulfu, cam aşa este chiar şi ediţia primă a epopei populare „Păcală“. Mai târziu însă ţinând pas cu înaintarea limbii din poeziile lui Eminescu, mai apoi ale lui Coşbuc, Di Dulfu, îşi schimbă modul acesta de versificare, alegânduşi altul, care are ceva original în el. Prelucrarea „Păcalei“ este versificată astfel şi în volumul de faţă vom afla poezii — mai cu seamă cele mai târzii — cari nu ne mai izbesc neplăcut prin scăderile amintite.

Dar nu numai asupra limbii Dlui Dulfu, a lăsat urme Alexandri și epoca sa, ci chiar asupra poetului, ca om. Epoca lui Alexandri a fost o epocă însemnată, căci atunci noi Românii am trecut prin cele mai însemnate schimbări. Țările unite de dincolo, atunci se luptară pe câmpiile Bulgariei, ca să-și câștige independința, pe care o perduseră de o jumătate de veac, în urma acestor învingeri deveni România neatrănătoare de nimeni, mai apoi regat.

Lucru foarte firesc deci, că fiecare om, care să țină de favorit la Muzelor își ține de cea mai sfântă datorință să scrie ode la ostașii români, mai apoi regatului înfloritor al României.

Aceasta este caracteristica poeziei din vremea aceea, așa a făcut Alexandri în întreaga lui carieră, așa a făcut și Eminescu în primii ani ai tinereții lui, și așa vedem, că a făcut și Dl Dulfu, fiecare, firește, cu puterea talentului său. Dl Dulfu, nu trece nici o ocaziune de aceste, tuturora le ține isonul, mai cu dibăcie, mai fără îndemănare; nici chiar când își vede țara în care s'a născut, nu se deșteaptă în el omul, ci Românul, ce procește că:

Tirănia încremenește
Sus pe tronul ei *lucios*
Și de sus — se prăbușește,
În adânc întunecos.

(Revedere).

Nota aceasta politică este una dintre părțile cele mai atacabile ale volumului. Retorismul sec, prosaic, versificaiiunea slabă, nu ne pot însufleți, pentru motivele de inspirațiune ale autorului.

Aflăm în volum apoi vre-o două poezii, în cari se ating obiecte mai grele asupra gândirii omenești, chestii mai generale, mai omenești. Într'unele din acestea aflăm și tablouri frumoase și și acțiunea curge sprintenă, ca: „Tot merge omul“, „Taine“ și „Ateu“, altele însă sunt întrerupte de umplături fără de nici un înțeles, sau sunt numai versificații, d. p.

„În iubire-i fericirea:
„Să iubești ca și pe tine
Pe al tău aproape“ vorba
N'o uita în veci creștine“.

(Fericirea).

Vom afla însă în acest volum un mic cerc atrăgător, poeziile din el sunt binesimțite, atmosfera ce transpiră din ele îmbracă pe autor într'o lumină simpatică: sunt poeziile unde își cântă fericirea și durerile din viața familiară. Din o notiță din volum vedem, că Dl Dulfu, a

avut doi copii; „doi brazi“ le zice Dlui cu mândrie, unul înzestrat cu un spirit de critică foarte fin, iar celalalt cu dar poetic mult promiţător — şi amândoi i-au murit, cel de al doilea puţină vreme după cel dintâi, fapt ce a zguduit adânc inima-i de tată, storcându-i cele mai frumoase şi simţite poezii din volum. („Doi brazi“, şi „Visul mamei“). Dar nu numai viaţa lui familiară o cântă în versuri, ci şi a altora, preamărind virtuţile de părinţi buni. Cumcă viaţa familiară e motivul cel mai plăcut ce-l inspiră pe poet, şi cumcă cântând-o talentul său se exprimă mai cu putere, se vede şi de acolo, că toate traducerile — la număr patru două din Carmen Sylva şi celealalte două din Petöfi, — sunt luate din aceasta sferă, şi ca să poţi bine traduce, nu-i destul să cunoşti limba din care vrei să traduci, ci trebuie să ai şi note de înrudire cu poetul respectiv, trebuie să te fi transpus şi tu în asemenea stare. Faptul, că traducerile Dlui Dulfu sunt reuşite, dovedesc cele zise mai înainte. Cităm poezia „Doi brazi“.

Doi „brazi“ aveam... Cu ce drag i-am crescut
De mici lăstarii cu câtă străduire!...
Sălta-'n piept inima-mi de fericire
Văzându-i naşti, frumoşi ce s'au făcut

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Veni un trăsnet... şi dintr'o lovire
Pe unu-l doborî... Celalalt perdut,
Tânjind amar un timp s'a mai ţinut...
Alături azi ei zac în ardormire.

Şi soarele de-atunci ascuns e în ciază,
Pământul e un larg pustiu de ghiaţă,
Întreaga lume'n noapte-i scufundată.

O! Vânt al morţii!.. mi-i culcaşi pe ei:
De ce nu m'ai culcat cu ei de-odată,
Să dorm şi eu azi, lângă „brazii mei“?

În partea a doua aflăm poveştile versificate. Cu aceea dibăcie de a versifica, pe care o cunoaştem din Prelucrarea lui Păcală, versifică Dl Dulfu şi poveştile acestea. În partea aceasta se vede mai cu seamă modul special de mlădiere al limbii supt până Dlui Dulfu. Acţiunea

aici înaintează repede şi versificaţiunea curge uşor. Ca să avem idee despre modul de versificare şi dibăcie a Dlui Dulfu, cităm câteva strofe caracteristice:

A fost un împărat cândva
Şi-avea o fată, frăţioare,
Aşa frumoasă... că la soare
Pute-ai privi, la dansa... ba

li merse vestea 'n lume
Fecioarei — şi de dor mânaţi
Veniau s'o ceară — ce 'mpăraţi
Şi ce de prinţi cu falnic nume!

Ea nici că se uita la ei
— „Vrei să'mpleteşti cozi albe, fată“?
— Mai lasă, nu e vremea, tată...
Să mă măriţi cu sila vrei“? etc.

Partea ce cuprinde povestile versificate ar fi păcat să rămână numai în volumul acesta, care este pregătit mai cu seamă pentru clasa cultă, ci ar trebui publicată într-o ediţie populară, şi mai ieftină, ca să se lăţască cât mai mult în straturile ţărănimii, unde de bună seamă, că va fi bine primită şi va deşteptă gustul de cetit în gradul cel mai mare.

D. A. Gladu.

CUGETĂRI

Trad. de I. P. C.

Colorea crinului este albă ca neaua. — Din faţa omului nevinovat străluceşte linişte, bucurie şi fericire.

*

Cine vrea să şadă pe mai multe scaune, nu-i ajunge nici unul; cine vrea să culeagă mai multe flori, acela nu culege nici una; şi cine vrea să cucerească şi să fericească mai multe inimi, acela de regulă nu poate cuceri şi ferici nici una.

*

Dacă bărbatul ar iubi în femeie nu numai femeia şi dacă femeia ar iubi în bărbat nu numai bărbatul, fără şi omul, mai multă fericire ar fi pe pământ.

Friederic Hebbel

Maria Magdalena

— Tragedie în 3 acte. —

Traducere de I. E. TOROȘȚIU

(Urmare și fine).

Scena VI.

SECRETARUL (Intră). Bună seara!

LEONARD. Domnul secretar? Ce-mi aduce onoarea.

SECRETARUL. Tu vei vedea îndată!

LEONARD. Tu? Da, da, am fost doară camarazi de școală!

SECRETARUL. Și vom fi poate și camerazi de moarte! (Scoate pistoale). Știi umbra cu de astea?

LEONARD. Nu vă înțeleg!

SECRETARUL (trage cocoșul unui pistol). Vezi? Așa se face. Apoi țin-tești asupra mea, precum eu acum asupra ta, și slobozil! Aș!

LEONARD. Ce vorbiți?

SECRETARUL. Unul din noi doi trebuie să moară! Să moară! Și anume îndată!

LEONARD. Să moară?

SECRETARUL. Tu știi de ce!

LEONARD. Zău, că nu!

SECRETARUL. N'are a face în oara morții îți vei aduce aminte!

LEONARD. Nici idee —

SECRETARUL. Adă-ți aminte! De altcum te-aș putea ține de un câne turbat, care mi-a mușcat ce mi-i mai drag în lume, fără să știe cea făcut; am să te împușc ca pe un astfel de câne, măcar că vreo jumătate de oară trebuie să te țin de asemenea miel!

LEONARD. Nu vorbiți așa de tare! De v'ar auzi cineva —

SECRETARUL. De m'ar fi auzit cineva, de mult l'ai fi chemat! Na?

LEONARD. Dacă-i vorba de copilă aceea pot să mă căsătoresc cu ea. La aceasta eram aproape decis, când era ea singură aici!

SECRETARUL. Ea a fost aici și s'a dus iarăși, fără să te vadă întru căință și sdrobire la picioarele ei? Vină! Vină!

LEONARD. Vă rog — vedeți un om înaintea D-Voastre, care e gata să împlinească toate, câte i-le prescrieți! Încă azi deseară mă voi logodi cu ea!

SECRETARUL. Ba asta sau eu voi face-o, sau nime. Și chiar de ar atârna lumea de aceasta, nici marginile vestmintelor ei să nu le atingi! Vină! În pădure cu mine! Dară bagă bine de seamă, eu te prind de subțiori și pe drum de voi auzi numai un sunet dela tine, atunci — (ridică un pistol) tu-mi vei crede! Și așa ca să nu întri în ispită, vom face drumul pe dinapoia casei, prin grădini.

LEONARD. Un pistol este pentru mine — dați-mi-l încoace!

SECRETARUL. Că să-l arunci, și să mă silești să te omor, ori să-ți dau drumul, așa-i? Răbdare, până vom ajunge la loc și atunci voi împărți onest cu tine!

LEONARD (merge și din nebagare de seamă dă jos de pe masă paharul său). Oare să nu mai beu de acū?

SECRETARUL. Curaj băețe, poate merge bine, Dumnezeu și dracul seamănă să se certe mereu în lume, cine știe care tocmai e stăpân! (Îl prinde de subsuori; amândoi ies).

Scena VII.

Odae în casa stolerului; seara.

CAROL (Intră). Nimene acasă! De n'aș cunoaște borta de guzgan de sub prag, unde-și ascund ei cheea, când merg cu toții de-acasă, n'aș fi putut intra. Na, asta n'are de a face! Aș putea acum de douezeci de ori să alerg prin târg și să-mi închipui, că nu există mai mare plăcere pe lume, decât ași întrebuința picioarele. Să facem lumină. (Aprinde

lumina). Scăpărătoarea trebuie să fie încă la locul ei, m'aș pune rămășag, că noi avem aici în casă de două ori cele zece porunci. Pălăria trebuie să stea pe cuiul al treile, nu pe al patru! La nouă și jumătate trebuie să fii obosit! Înainte de Archangel n'ai voie să îngheți, iar după Archangel n'ai voie să asuzi! Asta stă într'un rând cu: teme-te de Dumnezeu și! L iubește! Mi-i setel (strigă). Mamă! Bată-tel Parecă am uitat, că ea zace acolo, unde servitorul cărșmarului nu poate să-și deschidă gura și să zică: da, Domnule, când îl chiamă cineva! N'am plâns, când am auzit clopotul morții în poarta cea întunecată a turnului, dar' — surtuc roșu, doar nu m'ai lăsat să joc popici cea de pe urmă oară, măcarcă aveam bila în mână, nu-ți voi lăsa vreme nici pentru cea de pe urmă suflare, dacă te voi găsi singur, și asta se poate întâmpla încă azi deseară, știu eu unde te pot găsi la zece oare. Apoi pe corabie! Oare unde-i Clara? Sunt flământ și insetat! Astăzi e Joi și ei au mâncat supă de vițel. De ar fi iarna, ar fi fost curechiu, înainte de post curechiu alb, după post curechiu verde! Asta-i așa de hotărât, întocmai cum urmează Joia după Mercure, de oarece ea nu poate zice Vinerei: mergi tu în locul meu, căci mă dor picioarele.

Scena VIII.

CLARA (Intră).

CAROL. Na în fine! N'ai trebui să te sârui așa de mult! Unde se

Împreună patru buze roșii, acolo se zidește un pod pentru dracul! Ce-ai acolo?

CLARA. Unde? Ce?

CAROL. Cum? Ce? În mână!

CLARA. Nimic!

CAROL. Nimic? Sunt astea secrete? (Ii smucește scrisoarea lui Leonard). Adă-o Incoacel! Dacă tata nu-i de față, atunci fratele este epitrop!

CLARA. Petecul l'am ținut în mână, și totuși vântul de seară suflă așa de tare, încât svârle cărămizile de pe acoperiș. Când treceam pe lângă biserică, una căzu chiar înaintea mea, încât m'am lovit cu piciorul de ea. Doamne, mi-am gândit, încă una! Și-am stătut locului. Asta ar fi fost așa de frumos, ei m'ar fi îngropat și-ar fi zis: a dat într'o nenorocire. În zădar, am cășteptat să cază și a doua.

CAROL (după ce a citit scrisoarea). Mii de bombe și — Măi, brațul care a scris asta ți-l sfărâm în bucăți! Adă-mi un șip dă vin, sau n'ai bani cruțați?

CLARA. Mai avem un șip în casă. Îl cumpărasem în taină pentru ziua natală a mamei și l'am ascuns. Măne ar fi fost ziua ei. (Se 'ntoarce, a parte).

CAROL. Adă-l Incoacel!

CLARA (aduce vinul).

CAROL (bea grăbit). Așadar' putem iarăși începe. Geluit, ferestruit, ciocănit, într'acea mâncat, băut, durmit, ca să putem mereu gelul, ferestruit, ciocăni și Duminecă vr'o câteva metanii încă pe deasupra: mulțumescu-ți Ție Doamne, că-mi dai voe

să geluiesc, ferestruiesc și ciocănesc! (Bea:) Trăiască tot cânele de treabă, legat în lanț, care nu mușcă! (Bea iarăși:) Și încă odată: trăiască!

CLARA. Carol, nu bea atâta! Tata zice, că în vin șede dracul.

CAROL. Și preotul zice, că în vin șede bunul Dumnezeu! (Bea). Să vedem cine are drept! Sergentul tribunalului a fost aici în casă — cum s'a purtat el?

CLARA. Ca 'ntr'o peșteră de hoști! Mama căzu la pământ și remase moartă, cum numai își deschise el gura.

CAROL. Bine! De vei auzi măne dimineață, că acel blăstămat fu găsit ucis, să nu-l blastem pe ucigaș!

CLARA. Carol, tu doar' nu vei — UCAROL. Suntă eu unicul său dușman? Nu s'au năpustit acum' mulți asupra sa? Greu ar fi de stătorit, cine dintre cei mulți a făcut lucrul acesta, doar' dacă acela și-a uitat pălăria și bățul în locul faptei. (Bea). Fie cine-o fi: dă, Doamne, ispravă bună!

CLARA. Frate, tu vorbești. —

CAROL. Nu-ți place? Bine, bine! Lung nu mă vei mai vedea.

CLARA (înfiorându-se). Nu!

CAROL. Nu? Știi acum că vreau să mă duc pe mare? Imi umblă gândurile pe frunte, că le poți ceti? Sau a turbat bătrânul cum li e felul și a amenințat, că mă va da afară din casă? Ha! Asta nu-i cu mult mai altfel decum dacă temnicerul mi-ar fi jurat: n'ai voe să mai stai în temniță, te dau afară, în libertate.

CLARA. Nu mă 'nțelegi!

CAROL (cântă:)

Vântrele se înflă
De tremurul suflării.

Da, da, acum nimic nu mă mai ține de meserie! Mama-i moartă, a doua n'oi mai găsi, care după toată fortuna ar înceta să mânânce pește; acesta era dorul meu din copilărie. În largul lumii! Aici nu-mi merge bine, ori poate de-abia atunci, când aș știi, că norocul nușprieste celui, ce se joacă cu viața sa, celui, care pentru un gologan primit din comoara cea mare l'a aruncat iarăș, ca să-l mai vază ori de-l mai bagi în buzunare, ori de-l aurești, ca să-l dai înapoi.

CLARA. Vrei pe tata să-l lași singur? El e de șasezeci de ani!

CAROL. Singur? Nu rămâi tu cu dânsul?

CLARA. Eu?

CAROL. Tu. Otorul lui! Ce-ți mai vine în cap, de mai întrebî? De bucuria lui nu vreau să mă ating, iar' de scârba lui va scăpa, când mă voi duce, și de ce să n'o fac? Noi nici odată nu ne-am potrivit, și nu ne potrivim la olaltă; lui îi place să fie strâmt, el ar închide pumnul și s'ar vără într'ânsul, iar' eu îmi ies din piele, ca și un copil din cămeșuica sa, dacă numai să poată! (Cântă:)

Ancora-i ridicată,
Și cârma îndreptată
Pe poteca mării.

Spune tu singură, s'a îndoit el

cândva, că eu sunt nevinovat? Sau poate nu s'a mângăiat el vr'odată în vorbele sale, mai presus de toată înțelepciunea: asta tocmai am așteptat-oi! Numai la asta m'am gândit! Alt sfârșit nu se putea! De ai fi fost tu, el și-ar fi făcut capătul! Aș vrea să văd, dacă ai păți-o tu ca muierile! Lui i-s'ar părea, că el e singur lehzul! El și dracul cu dânsul!

CLARA. Vai, cum îmi sfășie inima! Da, trebuie să mă duc, să mă duc!

CAROL. Cel Ce? Încotro?

CLARA. În bucătărie — unde de altcum? (Pune mâna la frunte). Da! Încă una! Tocmai de aceea m'am mai întors acasă! (Iese).

CAROL. Ciudată fată! (Cântă:)

Păsăruica cea isteată
Ciripește pe catarg.

CLARA (întră înapoi). Am gătit toate, mâncarea tatei stă la foc. Când am închis ușa bucătăriei, mi-am gândit: nu vei mai călca pragul ei! Mi-a trecut un fior prin suflet! Așa mă voi duce din odaia aceasta, așa din casă, așa din lume!

CAROL (cântă și se primblă încolo și 'ncoace, Clara stă dinapoi).

Iară soarele cuprinde
Cu raza lui fierbinte
Voioșii pești
Din vadul larg.

CLARA. De ce nu fac asta? N'ai mai face-o? Voi mâna-o tot din zi în zi, ca și acum' din minut în minut — Da! Da! De aceea haide — haide! Și eu tot mai staul! Mi se

pare că în sinul meu se ridică mâni și se roagă, mi se pare că ochii — (Se așează pe un scaun.) Ce-i asta? Ești prea slabă? Întreabă-te de ești destul de vâjnoasă, să-l vezi pe tatăl tău cu gâtul curmat. (Se scoală.) Nul Nul! — Tatăl nostru, carele ești în ceriuri — sfințească-se numele tău — Doamnel Doamnel Sărmana litva mea — nici nu mă pot ruga — Frate! Frate — ajută-mi —

CAROL. Ce ți-i?

CLARA. Tatăl nostru! (Să recugetă) Mi să părea că sunt în apă, că mă înec, și că încă nu m'am rugat! Eu — (Subit.) Iartă-né greșelele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștrii! Asta-i! Da! Da! Eu îi iert cu bună seamă, nici nu mai gândesc la dânsul! Noapte bună, Carol!

CAROL. Așa de vreme vrei să te culci? Noapte bună.

CLARA (ca un copil, care repetă «Tatăl nostru».) Și ne iartă noue —

CAROL. Un păhar de apă mi-ai mai putea aduce, dară proaspăt!

CLARA (grăbită.) Ți-oi aduce-o din fântână!

CAROL. De ce nu, dacă vrei, și așa nu-i departe!

CLARA (a parte.) Mulțam, mulțam! Încă asta mă năcăjea. Fapta trebuia să mă vâdească! Acum va zice lumea: a pățit o nenorocire. A căzut în fântână.

CAROL. Dă seama, îmi pare că scândura nici acum' nu-i pironită.

CLARA. Doară lucește luna — (a parte.) Doamne. Eu vin numai de

aceea, pentru că de altcum tatăl meu ar trebui să vină. Iartă-mă, precum și eu — Îndură-te de mine — — Îndură-te — (Iese.)

Scena IX.

CAROL (cântă.)

M'aș duce 'n depărtare
Colo în larga lume

Da, Dar' mai întâi — (să uită pe orar.) Câte-s? Noue.

Mi-i viața doar' în floare!
Aș vrea din neagra zare
Să nu-mi știe de nume.

Scena X.

M. ANTON (întră.) Aș trebui să te rog de iertare, dar dacă te iert, c'ai făcut datorii în taină, și dacă încă ți-le plătesc, cred nu-i de lipsă să-ți mai cer iertare.

CAROL. Una-i bună, și alta nu-i de nevoie; dacă-mi vând hainele de Duminecă, pot singur să-i mulțamesc pe acei oameni, cari au să mai ceară dela mine câțiva taleri, și asta-oi face-o chiar mâine, ca marinar, (a parte) m'am scăpat, (cu voce) nu-mi mai trebuiesc!

M. ANTON. Ce vorbe-s și astea?

CAROL. D-ta nu le auzi întâia-și dată, dar astăzi răspunde-mi, ce vrei, m'am hotărât odată pentru totdeauna!

M. ANTON. Ți-ai ajuns vrâsta, unde n'am putere asupra ta, asta-i drept!

CAROL. Tocmai de asta nu vreau să mă opun. Dar eu cred, că pește

și paserea să nu se sfădească, ori de-i mai bine în văzduh sau în apă. Numai una: D-ta nu mă vei mai vedea, doar dacă mă vei desmierda pe umeri și-mi vei zice: bine-am făcut.

M. ANTON. Vom vedea! N'am nevoie să plătesc calfa, care am pus-o în locul tău. Și apoi?

CAROL. Îți mulțămesc!

M. ANTON. Spune-mi, e drept că sergentul, în loc să te ducă la primar pe drumul cel mai scurt, te-a purtat prin tot orașul —

CAROL. Drum după drum, peste piață. Ca pe-o malancă, dar n'ai grijă, și aceluia i-oi plăti, înainte de ce m'oi porni.

M. ANTON. Asta-mi place, dar' ți-o opresc.

CAROL. Ho!

M. ANTON. Nu te voi lăsa din vederi, ba chiar eu singur i-aș ajuta blăstămatului, de te-ai lega de dânsul.

CAROL. Îmi pare că mama ți-a fost dragă.

M. ANTON. Pot să ți-o dovedesc.

Scena XI.

SECRETARUL (Intră palid, poticnindu-se, strânge o basma la piept.) Unde-i Clara? (Cade pe un jeli.) Doamne, — Buna seara. Slava Domrului c'am ajuns. Unde-i ea?

CAROL. S'a dus — oare unde-i? Vorbele ei — Vai, mi-i groază. (Iese)

SECRETARUL. Am răsbunat-o — blăstămatul zace — dară și eu —

Doamne oare de ce? Acum n'o mai pot —

M. ANTON. Ce ți-i? Ce-ai pățit?

SECRETARUL. Îndată-i gata. — Dă-mi mâna, că nu-ți vei surguni fiica — auzi, că nu vei surguni-o, dacă —

M. ANTON. Ce vorbe ciudate. De ce s'o surgunesc? — Vai, mi-se deschid ochii. Oare nu i-am făcut vr'o nedreptate?

SECRETARUL. Dă-mi mâna.

M. ANTON. Nu. (Vără mâinile în buzunar.) Dar eu îi voi face loc și ea știe, pentrucă i-am spus-o.

SECRETARUL (Inflorat.) D-ta ai — nenorocit-o. Acum de abia te înțeleg.

CAROL (Intră cu grabă) Tatăl Tatăl! Este cineva în fântâna! Numai de n'ar fi —

M. ANTON. Adă scara cea mare! Cârliche. Frânghii. Ce mai stai? Grăbește! Ca și când ar fi sergentul.

CAROL. Toate-s acolo. Vecinii veniră înaintea mea. Numai de n'ar fi Clara.

M. ANTON. Clara? (Să prinde de masă.)

CAROL. S'a dus să scoată apă, și s'a găsit tulpanul ei.

SECRETARUL. Mișelule, acum știu, de ce a nimerit glonțul tău. Ea e.

M. ANTON. Caută! (Se așează.) Nu mai pot. (Carol iese.) Și totuși (Să scoală iarăș.) Dacă (spre secretar.) te-am priceput, totul e bine.

CAROL (vine înapoi). Clara! Moartă! Capul groasnic sfărâmat de colacul

fântânii, când — Tată, ea n'a căzut, ea s'a aruncat, o servitoare a văzut!

M. ANTON. Tragă-și pe seamă, înainte de ce vorbește! Nu-i destulă lumină, că ea să fi văzut asta numai decât!

SECRETARUL. Stai la 'ndoială? Ai vrea, dar numai poți! Gândește la aceea ce i-ai spus! Ai alungat-o pe poteca morții, eu, eu sunt vinovat, că ea nu s'a mai întors! Când prevedea durerea ei, gânde-ai la limbile, cari ar fi țیشانit în urma D-tale, nu însă la blăstămăția șerpilor, cari aveau acele limbi; atunci ai spus un cuvânt și ai mână-t-o la desnădejde; eu însă, în loc s'o cuprind în brațele mele, atunci când inima ei se sbăteă înainte mea plină de groază, gândeam la acel ticălos, care ar fi făcut la asta o schimă, și — acum o plătesc cu viața mea, că am ajuns să atâr-n dela unul, care eră mai rău decât mine, să atâr-n atât de mult; și D-ta, cât de oțelit ai fi, și D-ta vei spune

odată: fică, aș vrea să nu fi pus preț pe schimonosirile Fariseilor; mă doboară mai mult, că nu poți sta lângă patul meu de moarte, ca să-mi ștergi sudorile fiiorilor din ceasul de apoi!

M. ANTON. Ea nu m'a cruțat — asta s'a văzut!

SECRETARUL. Ea a făcut, ce a putut — D-ta n'ai fost vrednic, că ea a avut ispravă!

M. ANTON. Sau poate ea nu! (Afară vuet).

CAROL. O duc — (Vrea să lese).

M. ANTON (cu tărie, ca și până la sfârșit, îi comanda): În odaia de dinapoi, unde a fost mamă!

SECRETARUL. Să-i mergem înainte! (Vra să se scoale, dar cade înapoi). Vai, Carol!

CAROL (îi vine în ajutor și-l duce afară).

M. ANTON. Eu nu mai înțeleg lumea asta! (Rămâne pe gânduri).

(Cortina.)

Poesii poproale.

Frunză verde, iac' așa
Tot am zis mândruța mea
Că de tine m'oi lăsa;
Și iar' verde de izlaz
Dar' cum potcă să te las,
Că ești floare viorea
Crescută pe sama mea.

Dragu-'mi e prunul cu prune
Și omul cu vorbe bune;
Mi-e urât părul cu pere
Și omul cu vorbe rele.

Scrie badea pe hârtie
Cu mâna îmi face mie
Să merg în cântălărie
Să mă 'nvăț și eu a scriel

P—r.

Memoria canonicului Bunea în Cluj.

Reproducem acestea din »Olteanul« dela Păgăraș:

Cluj, 20 Dec. 1909.

»Am avut marea fericire de a fi de față la frumosul parastas, ce s'a săvârșit în biserica unită de aici, Duminecă în 19 Decembrie 1909 din partea Dlui părinte protopop al Clujului: **Dr. Elie Dăianu**, un puternic stâlp al bisericii noastre, care într'o cuvântare jalnică, cu mult avânt și dar grăitor rostită, ne înfățișează durerea cea nemărginită a întreg neamului nostru românesc prin pierderea atât de timpurie a fericitului canonic A. Bunea și totodată ne descopere lucruri de mulți necunoscute pân' acum, cari leagă strâns recunoștința credincioșilor din Cluj, față de amintirea acestui preot mare.

Moartea Părintelui A. Bunea a frânt prin cea mai dureroasă lovitură toate inimile românești, fără deschillnire; o parte însemnată din astă durere trebuie să o împărtășească și sufletele tuturor credincioșilor clujeni, pentru cari, — după cum să va vedea din însași predica, ce ni-am format-o într'un rotunzit rezumat, — adormitul în Domnul a purtat întotdeauna cea mai mare grije părintească.

Trebuie să-și la partea lor însămnată din astă durere și toții fil **Țării Olului**, din a cărei inimă a răsărit acest nemuritor bărbat.

De aceea, ne ținem de o mare datorință, a da nimerit prilej, tuturor cinstiților noștri cetitori, să cunoască și din astă frumoasă cuvântare, cine a fost Părintele Augustin Bunea?

Pioaselor rugăciuni dela parastas, le-a dat răspunsurile, corul universitarilor, condus de Dl. Dr. Iustin Cl. Iuga, cand. de avocat.

A fost multă lume românească de față

A. Delascurta,

* * *

Lăsăm să urmeze acum jalnica cuvântare a D-nului părinte protopop, **Dr. Elie Dăianu**:

Iubiți creștinii!

Înainte de a ne împlini o dureroasă dorință creștinească, care o avem față de acel mare suflet, de preot și de român, care a fost în viața aceasta **Dr. Augustin Bunea**; și înainte de a ne ridica rugăciunile noastre smerite către tronul milelor și îndurărilor lui Dumnezeu, cade-se să ne dăm seamă, încât să poate, cine-a fost pentru noi pentru biserica și poporul nostru, răposatul **Dr. Augustin Bunea**? Ar trebui, vezi bine, un talent de puternic grăitor, cum a fost răposatul, pentruca să vă puteți face o icoană cât de cât asemănătoare cu cecece a fost el de fapt. — Eu însă neavând această putere și, poate, nefiind împre-

jurările potrivite acum, nici nu mă voi încerca să vă arăt cu deamă-runtul, ce-a însemnat și cine a fost răposatul canonic Dr. Bunea.

E dăstul, cred, să vă amintesc cum a fost înmormântarea lui pentruca să vă puteți închipui, cam cât de mare a fost vrednicia lui.

Când la sfârșitul lunii trecute și începutul celei de-acum s'a lășit, vestea de necrezut, că Dr. Bunea a încetat de-a mai trăi, vestea aceasta a căzut, ca un fulger din senin asupra tuturor sufletelor înțelegătoare, și a zguduit inima întregului neam românesc, fără nici o deosebire de hotar. Durerea aceasta crâncenă, cu care Dumnezeu, în nepătrunsele sale planuri, a pus de nou la încercare inima românească, s'a arătat în nenumăratele telegrame și scrisori, ce încercau a tâlcui această nepătrunsă durere; în mulțimea mare de frunțași, ce din toate părțile pământului locuite de români, au alergat la Blaj, ca să facă cinstea cea din urmă rămășițelor pământești ale aceluia, care atâta cinste ne-a făcut tuturor; și s'a arătat mai ales în rostirile de jale a acelor unsprezece vorbitori, cari au tâlcuit, ca din inima noastră a tuturor, durerea pentru pierderea cea mare ce-am îndurat.

Însuș I. P. S. nostru Stăpân, Archiepiscopul și Mitropolitul dela Blaj, a ținut să săvârșească sfânta slujbă a îngropării, încunjurat de șesesprezece preoți, protopopi și canonici, și catedrala cea mare a Blajului, care de-atâtea ori s'a umplut de cuvântul propovăduitorului Dr. Bunea, eră indesuită de cea mai românească lume, și nici pe de parte n'a putut să încapă pe toți ceice erau strânși la Blaj, la înmormântare.

În jurul sicriului lui acoperit de flori, plângeau cu jalea nemângâierii frații și rudeniile răposatului, dar în jalea și durerea catedralei din Blaj, pe care cu toții o simțeau în inimă, plângea întregul neam, plângea întreaga biserică și plângea mai ales întreg Blajul, care și-a pierdut cel mai luminos stâlp al său.

Dar tocmai în această nemai văzută priveriște a durerii eră și mângâierea inimii noastre, pentrucă ne-am văzut odată iarăși simțind la fel și gândind de-opotrivă. — Cel care în viață a lucrat necontenit, cu graiul viu și cu cuvântul scris, pentru *unire*, pentru *bună înțelegere*, pentru *împreunarea* prin cultură a tuturor sufletelor, ce s'aseamănă, a fost așa de norocos, în nenorocirea noastră, ca să poată aduna la un loc pe cei așa de mult împrăștiți, și să aducă la *un gând* și la *o simțire* pe cei ce prin multe ispitiri s'au deosebit de atâtea-ori, dându-ne astfel, cu limbă de moarte, dovada cea mai mișcătoare a cuvintelor sfintei scripturi: »*Ce bun și frumos este a fi frații împreună*«.

Acolo în sfânta biserică catedrală a Blajului, și la groapa răposatului, s'au rostit, iubiților frați și creștini, cum am zis, unsprezece

vorbiri, cari în fel şi chip au arătat vredniciile răposatului şi au tâlcuit durerea neamului ce l'a pierdut.

A vorbit întâi unul dintre fraţii săi canonici, soţ de slujbă şi de fapte, care ne-a arătat: cum Dumnezeu a călăuzit din tinereţele sale pe Augustin Bunea, pentruca să fie ales slujitor al său şi puternic stâlp al bisericii sale; cum s'a născut dintr'o familie preoţească, în satul Vadului, de pe ţara Oltului, şi cum învăţând în gimnaziul românesc al Braşovului, apoi în cel al Blajului, a fost trimis la Roma, pentruca să se pătrundă de adâncile învăţături ale sfintei noastre legi, şi să pornească, întărit în credinţă, pe cărarea acelora, cari în mijlocul neamului au fost aşa de mari, şi în fapte, şi în credinţă.

A urmat apoi la slujba cuvântului un profesor dela universitatea din Bucureşti, membru al Academiei române, care împreună cu un alt tovarăş al său, au venit din Ţara Românească, ca să încununeze scriul lui Augustin Bunea cu cununa de stejar a acelei *Academii*, care înseamnă străjuirea cea mai înaltă a culturii româneşti, călăuza cuminte a limbii şi literaturii, a ştiinţii şi a culturii româneşti de pretutindenea. Vorbitorul Academiei române, Dr. C. Istrati, a spus în cuvinte duioase, cum inima românească în durerile şi bucuriile sale nu cunoaşte nici un fel de hotar, cum Academia română a ales între stâlpii săi pe Dr. Augustin Bunea, care prin faptele, şi mai cu seamă prin vorbirile şi scrierile sale, s'a dovedit unul dintre cei mai aleşi fii ai neamului.

În numele »*Asociaţiunii pentru cultura şi literatura poporului român*« a vorbit secretarul său: Dl Octavian Goga, care este cel mai puternic poet, cântăreţ al doririlor şi durerilor noastre, şi cu cele mai frumoase cuvinte a mărturisit: ce preot luminat, ce suflet de român ales, şi ce învăţat stăruitor am pierdut noi cu toţii în răposatul canonic, care s'a adâncit în tainele trecutului, pentruca să ne poată lumina cărările timpului de faţă, şi pentruca închegându-ne gândirile şi simţirile la fel, să ne întemeieze nădejdele de mai bine pentru viitor.

Au urmat apoi alte şi alte vorbiri, care de care mai frumoase şi mai duioase; tineri şi bătrâni, preoţi şi mireni, uniţi şi neuniţi, români şi neromâni, fără nici o deosebire, tot bărbaţi aleşi, de aceia, cari sunt sufletul câte unei tovarăşii, sau unei trepte sociale, în sfârşit tot de aceia, cari prin chemarea lor, lucră la ridicarea şi închegarea prin învăţătură şi cultură a celor mulţi: toţi la un fel au simţit şi la fel s'au rostit, închinându-se cu jale şi durere, înaintea mărimii acestui fruntaş bărbat al neamului şi bisericii noastre.

În faţa unei pierderi aşa de mari, lubişilor creştini, noi credincioşii acestei biserici nu putem lipsi de-a nu lua partea noastră din datorinţele creştineşti ale tuturor, de-a ne ruga şi noi pentru odihna sufletului

și iertarea păcatelor — nime vail nu este fără de păcat! — iertarea păcatelor aceluia, care nouă tuturor ne-a făcut atâta bine și atâta cinste în lume, dându-ne pilda frumoasă a iubirii de Dumnezeu și de neam, care pildă va sluji de îndreptar al tuturor vremilor din viitor.

Dar noi suntem datori cu făptuirea aceasta creștinească, nu numai ca ori care alt creștin și român credincios, ci trebuie s'o facem aceasta și pentru a ne arăta mulțumita și recunoștința noastră față de reposatul, care nouă Clujenilor, în chip deosebit, ne-a făcut mult bine și ne-a arătat o deschilinită îngrijire binevoitoare.

Mă simt adecă dator, iubiților creștini, ca din acest dureros, dar sărbătoresc prilej, să vă fac unele descoperiri despre nește lucruri vrednice, cari s'au întâmplat aici și în acest jur al Clujului, și pe cari, poate numai unii dintre voi le știu, mai mult ori mai puțin. E vorba de fapte bune, pe cari datorința avem să le arătăm în plină lumină, pentruca astfel să slujească de bună pildă și altora, și să ne împlinim și datorința față de făptuitor, după cum ne îndeamnă și psalmistul David și apostolul Pavel, zicând: »Spune-voiu numele tău fraților mei, în mijlocul adunării te voiu lăuda!» (Cătră Evrei 2. 12).

Răposatul canonic Bunea, nu eră numai un învățat de acela, care cu plăcere se adâncește în cetirea cărților, spre a adună din ele, ca o albină sărguincioasă, mierea înțelepciunii și spre a da sfaturi bune altora, ci eră și un om înțelept din darul lui Dumnezeu, care se nizuia a cetii și în cartea cea mare și deschisă a vieții. Mulți oameni învățați să închid între patru pereți și să'n groapă între cărțile lor cele multe, și astfel și dacă scriu câte-o carte, pe urma altor învățați, și astfel fac mult bine multora, pentrucă o carte bună e o comoară pentru suflet, totuși ei nu fac atât de mult bine, cât ar putea să facă, dacă pe lângă cărțile scrise de unul și de altul învățat, s'ar deprinde a cetii cu ochi deschiși și în cartea firii celei minunate, zidită de Dumnezeu, și în cartea vieții, care'n fiecare zi ne trece altă și altă foaie pe dinaintea ochilor. Pentrucă învățătura din cărți nu se potrivește totdeauna, în tot locul și între toate împrejurările, literă de literă. Cărțile, scrise și ele de oameni mărginiți, unul de-un neam, altul de alt neam, unul de-o lege, altul de-o altă lege, poartă și ele învățături potrivite pentru anumiți oameni, din anumite timpuri și anumite împrejurări, pe care numai înțeleptul, care cunoaște viața și împrejurările ei așa cum sunt, ici și colo, le poate potrivi spre folosul tuturor. De acest fel de oameni eră răposatul Dr. Bunea, care învățăturile scoase din cărți bătrâne, căută să și le deplinească, cu cunoștințele vremurilor și împrejurărilor noue, pentruca ele să ne folosească cu atât mai fără greș. De aceea el nu s'a îndestulit cu învățătura acea strămtă și de multeori seacă, ce să căș-

tigă între patru păreți, din anumite cărți bătrâne, deși foarte înțelepte, ci a căutat să iasă din îngustimea cercului său în largimea vieții, și dela înălțimea treptelor bisericești, pe cari s'a ridicat cu vrednicie, nu și-a pregetat a să coborî în straturile cele mai din jos, unde pe la satele noastre sărăcicioase trăește chinuind poporul nostru credincios, biserica cea vie, între nește împrejurări vitrege din cale afară, pentru a căror îndreptare nu se potrivesc totdeauna nici cele mai înțelepte sfaturi ori legi, date de cine știe ce minți luminate, sau de cine știe ce învățați luminați, din cine știe ce țară îndepărtată și bogată.

Răposatul în Domnul, ca sfetnic pus lângă cârma bisericii, înțelegea, se vede, foarte bine, că nu poate lua cineva parte deplin folositoare la aceasta cârmuire fără a cunoaște stările și împrejurările, oamenii și așezămintele, la fața locului, în mijlocul poporului, care este de cârmuit.

Și e de însemnat, că atunci când învățatul canonic s'a hotărât, ca să cetească și paginile largi ale vieții noastre din aceste timpuri, el și-a îndreptat privirea spre Cluj și spre poporul nostru din jurul Clujului.

Astfel în primăvara anului 1903, dela 15 Mai până în 3 Iunie, fiertatul a vizitat din încredințarea I. P. S. Mitropolit aproape toate satele, cari se țin de drotopopiatul Clujului, cercetând cu deamănuntul toate stările și împrejurările fiecărei parohii, slujind și predicând poporului în biserică, luând parte la examenul școlarilor și cunoscând astfel din fir în păr toate așezămintele, toate puterile și toate scăderile fiește-cărei parohii.

Eu, iubiților credincioși, care ca protopop, nou venit aici, am fost martor acelei mari lucrări de apostolie, eu, care am întovărășit pe fruntașul canonic în aceasta cale, peste toate văile și dealurile, în aceste sate sărace și părăsite, și care am văzut, cum nu-și pregetă a merge prin vânt și prin ploaie, pe toate căile negrijite și primejdioase, spre a ajunge în cele mai ascunse sate; eu, care am auzit cuvântările lui pline de puterea credinții și de căldura dragostii de Dumnezeu, predici a căror înrăurire se vede în rouarea ochilor credincioși și a căror amintire de bună seamă nu se va șterge curând, dator mă simt în sufletul meu, ca despre toate acestea mărturisire să fac aici, în biserica lui Dumnezeu, înaintea voastră și a tuturor.

Dar nu numai pentru ținutul Clujului, ci și în deosebi pentru parohia aceasta fruntașă din inima acestui ținut, canonicul Bunea a avut în totdeauna o deosebită grije. Astfel văzând nenorocitele turburări, iscate aici pe timpul răposatului meu înaintaș, din patimile unor neastâmpărați, cari prețuia mai mult micile lor trebușoare, decât marile în-

terese ale bisericii, răposatul Dr. Bunea, pe timpul când era încă secretar pe lângă fericitul mitropolit Dr. I. Vancea, a căutat să înfrâneze pornirile pătimase și să statornicească buna rânduială, fără de care nu se poate nici o înaintare sănătoasă.

Adevărat, că bunele sale gândiri n'au prins, acolo unde trebuiau să prindă, dar aceasta nu l'a împiedecat ca întotdeauna, ori unde i-s'a dat prilej, fără șovăire și fără a căuta în fața oamenilor să spuie fără încunjur părerile sale drepte și tocmai de aceea supărătoare pentru unii.

Un lucru însă dintre toate trebuie să vi-l mărturisesc acum, iubiților creștini, pentru a simți pe deplin, că ce am pierdut chiar noi clujenii, prin moartea părintelui Bunea.

Vă aduceți aminte de întâmplarea aceea nenorocită, când acest mic lăcaș, în care ne căutam mângâierea sufletelor, amenința să se cutopească și să fim lipsiți și de aceasta mică biserică, chiar înainte de-a ne putea gândi la cea mare, care va trebui s'o facem.

O vorbă veche zice, că o nenorocire nu vine nici odată singură, așa a fost și atunci. Pe când se crepau pereții bisericii, amenințând să se dărâme întreagă, atunci și legăturile cele sufletești, cari trebuie să ne țină laolaltă într-o închegare puternică, începeau să slăbească pentru că oameni fără suflet puneau zizanie în mijlocul credincioșilor și mulți nepricepuți și nesocotiți o primiau.

Să întemeiasse atunci darea aceea bisericăscă, numită »coroana bisericii«, care este menită să ne întărească în toată privința, pentru că multe lipse avem și puține puteri, și de nu vom stă totdeauna umăr la umăr, și de nu vom pune fiește care mână de ajutor, care după puterea sa, care cu mult, care cu puțin — nu vom putea răsbate înainte prin toate greutatețile și nu vom ajunge la ținta dreaptă și sfântă, cum ar trebui. Și tocmai atunci, când să puneau temeliiile noii porniri spre bine, și când mai mare lipsă aveam de bunăînțelegere și jertfire a tuturor, spre a face și repararea acestei biserici stricate, tocmai atunci se găseau oameni, cari nu să șfiau, că nu aveau ce pierde, a ațâța acest popor vrednic de milă, spre a rupe și legăturile ce-l mai țin laolaltă și a se strica astfel deodată cu biserică cea de zid și biserică cea a sufletelor.

Simțeam atunci, iubiților creștini, nu mă opresc a mărturisi, că puterile mele sunt prea slabe, spre a întâmpina și a înfrânge atâta răutate, și că este de lipsă acum odată de cuvânt puternic, care să înprăștie țăsăturile răutății și să înrâmeze de nou legăturile bunei rândueli. Am cerut atunci, m'am rugat, să se rostească acest cuvânt al Celui mai mare, și s'a rostit, mulțumită părințeștei îngrijiri a I. P. Sfințitului nostru Mitropolit.

V'aduceți aminte de acel *Cuvânt*, voi care cercetați regulat sfânta biserică, v'aduceți aminte, că s'a cetit aici, din acest sfânt loc, și apoi s'a pus tipărit pe amândouă ușile bisericii, pentruca ori și cine să-l cetească și să-l primească. Prin acel cuvânt ni-se trimetea mângâierea Părintelui nostru, și să dedeă tuturor îndemnul de-a să strângeră în jurul păstorilor legiuți, cărora singuri li-se cade ascultare, fiindcă singuri au răspundere înaintea lui Dumnezeu și-a oamenilor, și să puneă înaintea tuturor pilda frumoasă, de credință și de jertfă, pe care a dat-o Ștefan Havași, — fie iertat și el, — dânduindu-și toată agonisita vieții sale pentru biserică cea nouă, îndemnându-se toți de-a o urma și a jertfi cât numai pot pentru repararea bisericii celei vechi și pentru fondul bisericii celei nouă.

Ei bine, iubiți creștini, iată dator mă simt să vă descoper astăzi, că la închegarea aceluia frumos cuvânt de mângâiere și îmbărbătare, că la alcătuirea acelei pastorale, menită a împraștia primejdiile și a strângeră întru ascultare pe cei ispițiți de negre uneltiri, la acest cuvânt, partea cea mai mare între toți sfințicii I. P. S. nostru Stăpân a avut-o părintele canonic Dr. Bunea, care a știut și atunci, care e primejdia și care e arma împotriva ei, și s'a ridicat cu toată tăria sa, spre a să rostli cu toată puterea cuvântului arhieresc.

Cade-ni-se deci iubiților creștini, ca dupăce cunoaștem toate aceste vrednicii ale răposatului, să ne muiem și noi inimile în lacrimile, ce le-a vărsat neamul și biserică întreagă, și să ne lămurim sufletele în văpaia durerii, care ne-a încercat pe toți, ca astfel cu inimile curate și cu sufletele lămurite să ne împreună rugăciunile noastre către Dzeu sfântul, pentru sufletul acela mare, ce s'a luat dela noi, lăsându-nefără scutul și fără apărarea ce venia dela el.

Cade-ni-se, după sfânta noastră lege, să ne ridicăm și noi glasurile în rugă și cântare pentru acel bun și blând suflet de preot, care prin năpraznică moarte, a fost chemat înaintea dreptului Judecător, și să cerem Părintelui îndurărilor iertarea păcatelor lui, spre a împlini astfel dorința sufletelor celor trecute dela noi, cari prin glasul de cântare al bisericii ne zic: »*Frații mei iubiți, nu mă uitați pe mine când lăudați pe Domnul, ci vă aduceți aminte de dorul și de iubirea mea: aduceți-vă aminte și de trăția mea și rugați pe Dumnezeu, ca Domnul să mă odihnească cu dreptii!*«

Odihnește-l, Doamne, Dumnezeul părinților nostri, în locul de vecinică lumină, unde strălucește fața Măririi Tale, ca aproape de Tronul îndurărilor să se roage, dimpreună cu toți cei drepti ai nostri, pentru sf. biserică, maica noastră a tuturor, acum și în vecii vecilor. Amin!

Echouri de prin ziare și reviste.

Ceva curat și simplu este în firea și în gândirea lui pe orice țărâm, fie știință, fie politică, fie oratorie. Concepția largă și îndrăzneată gândirea logică și puternică, simțirea mare și adâncă a marilor înaintași îl caracteriză.

Puterea și simplitatea, simțirea și reflecșiunea se îmbinau și se contopiau într'un amestec fericit, într'o armonie superioară, care radia din ființa sa, și din discursurile, și din scrisul său, și covârșiau, prin impresia ce producea asupra oricui, exercitând din clipa întâia o înrăurire absolut stăpânitoare și suverană. Când vorbeai cu el, era blând și bun, dar superioritatea personalității sale te făcea să înțelegi din primele momente, că este un om absolut superior, căruia te supuneai prin sugestiunea irezistibilă a personalităților cu adevărat mari și bogate.

Înzestrat cu astfel de puteri sufletești. Augustin Bunea a fost predestinat să meargă în frunte, și este una dintre marile nenorociri ale poporului nostru și ale Bisericii unite, că el nu a putut trăi, ca să ajungă acolo unde-i era locul: în Scaunul arhieresc, spre a pune în valoare neprețuita comoară a calităților sale. Dacă poporul românesc nu a putut să ajungă fericirea asta de a-l avea pe Bunea arhieru, păstorind și cărmuind o parte din cea mai mare a poporului nostru, nu este mai puțin adevărat, că Augustin Bunea, a fost *individualitatea stăpânitoare a Bisericii unite, duhul ei călăuzitor, prin influența superiorității sale personale*. Nici unul din actualii capi ai Bisericii unite nu a fost de talia, de croiul cu adevărat mare alui Augustin Bunea. Deși savant, firea lui întreagă, prin calitățile lui, îi menise politicii. Căci, pe lângă stăruința muncii, puterea de analiză și de sinteză științifică, pe lângă bogăția și coordonarea sistematică a cunoștințelor, Augustin Bunea avea toate însușirile omului politic: simțirea largă și sinceră, idealismul fanatic, servit de o gândire totuș reală, de o adâncă cumiștenie, pătrunderea realităților și a situațiilor, de adâncă cunoaștere a necesităților și a oamenilor.

În politică Bunea a fost un naționalist fanatic. Discursul său de astă vară rostit la Alba-Iulia a luminat cărările noastre și ne-a încurajat, ca un fulger venit din cer într'o noapte de nesiguranță și șovăire.

Credința în rolul Casei de Habsburg și în necesitatea dinasticismului nostru a fost una din punctele cardinale ale crezului său politic. După o lungă epocă de întrerupere a relațiilor noastre cu

Curtea Împărătească, dela Andrei Şaguna Incoace, Augustin Bunea a fost cel dintâiu dintre capii noştri bisericeşti, care prin valoarea personalităţii sale a ştiut să găsească drumul către Curte şi a fost chemat să stabilească cu desăvârşire aceste relaţii. El ar fi fost omul providenţial, care ar fi ştiut să făurească nouă şi indisolubilă legătură dintre poporul românesc şi dinastia de Habsburg.

(»Tribuna«, nr. 251).

*

La Tebea un gorun uriaş străjuia moaştele sfinte, care sunt temelul Bisericii unui neam întreg, — altarul poporului de plugari în largul firii. Într'o vară tresare răbdarea acestui popor: fulgerul despică o lată şfargie din legendarul arbore sfânt!

Şi, într'o câmpie cuprinzătoare de patruzeci de mii de mucenici, se ridică o columnă de piatră, având puterea tainică pe care o au crucile dela morminte: însemna locul unde a murit robia şi unde s'a început învierea noastră. Într'o bună zi monumentul sfânt s'a fărâmiţat în văzduh, aruncat de spiritele răutăţii, a cărei moarte o cheazăuia.

Şi, într'un târguşor plin de cele mai glorioase tradiţii româneşti, un monument viu făcea mărturisirea trecutului de durere cruntă, a prezentului de aspră luptă fără odihnă; a viitorului de triumf falnic, definitiv. Într'o zi o mână nevăzută a ursitei culcă pe acest purtător de amintiri şi de solii.

Căci numai elementul naturii, forţele infernale şi tirănia destinului încearcă lupta împotriva atâtei sfinţenii!

Dar gorunul lui Horea mai este încă, şi Piatra Libertăţii s'a încheat din nou, — şi spiritul lui Augustin Bunea vieţuieşte şi va trăi, câtă vreme suflarea românească va fi pe pământ.

Înainte de toate, Bunea a fost un istoric. Un cercetător fără preget al vieţii de odinioară a neamului nostru şi a Bisericii sale. Cel dintâiu istoric modern, ştiinţific, al Românilor din ţara aceasta.

Înaintea lui istoricii noştri sunt cronicari, — sau, dacă vă mai place, sunt nişte romantici. Lucrările lor au o bună dosă de fantasmă. Când lipsiau documentele, sau când acestea nu erau autentice, lor li-se prezintau coniecturile, ca cel mai adevărat adevăr. Între doi stâlpi reali se clădia o fantastică punte, pe care îşi închipuiau, că au trebuit să treacă viaţa poporului nostru.

Bunea a venit şi a dărâmat multe punţi de acestea, fără să zidească totdeauna altele în locul lor, — căci nu se puteau şi nu se pot zidi încă. El a cercetat archive colbăite, scoţând documente nouă, — dar atâtea făcuseră şi alţii. Ce nu s'a pomenit însă la noi până la el, a fost critica acestor documente, privirea lor după metoda ştiinţifică,

interpretarea riguros logică. O muncă, prin urmare, care a dat cele mai neașteptate și folositoare roade.

Ce i-a rămas însă comun cu marii Români, cari au scris istorie înaintea lui, a fost sentimentul de mândrie pentru trecutul nostru chinuit de iubire pentru poporul care e cel mai bun, mai răbdător și mai creștin între toate popoarele din țara aceasta, și, mai ales, sentimentul de încredere în viitorul neamului românesc, sentiment, care se naște neapărat în istoricii noștri mari. La Bunea, el avea o căldură convingătoare, se exprima în forme de-o îndrăzneală extraordinară.

(»Lupta«, nr. 208).

*

Golul lăsat în urma lui însă îl vom simți cu toții în viața publică de oarece Augustin Bunea era, înainte de toate, un Român, din creștet până în tălpi.

Născut dintr'o familie preoțească într'un sat grănițăresc, mult regretatul răposat se simțea strâns legat de Neamul din care făcea parte și cunoștea și simțea durerile, și împărtășia aspirațiunile și nici când nu pregeta a-și ridica cuvântul și a se expune chiar pentru el. La întrunirile populare ale Românilor din Blaj, în congregațiile comitatense ale comitatului Albei-inferioare, la procesul Memorandumului din 1894 și orișicând conștiința sa de Român îl chema să-și facă datoria, el și-o făcea fără nici o șovăire.

De aceea cuvântul lui avea greutate în viața publică românească, iar figura lui era privită ca idealul preotului român din această patrie.

(»Gazeta Transilvaniei«, nr. 251).

*

Stăm adânc impresionati și noi în fața acestei jalnice și dureroase întâmplări, și, involuntar, ne întrebăm, că oare ce păcate mari poate să aibă acest nefericit popor românesc dela noi, dacă tocmai cei mai buni vin răpiți înainte de vreme din mijlocul său, și tocmai în niște zile de grea încercare, când ar avea cea mai mare trebuință de ei?

Ni-s'a dus *Alexandru Mocionyi*, ni-s'a dus *Coriolan Brediceanu*, ni-s'a dus acum și canonicul *Bunea*, această minte luminată, acest caracter tare, această putere extraordinară de muncă, de voință, de energie, acest iscusit orator și mănăitor al condeiului românesc!

Deși nouă, celor dela ziarul acesta, ni-a fost contrar, ori, întors, noi am fost contrari, nu persoanei, ci *teoriei* sale, că nu ar fi existat de loc vechea Mitropolie greco-ortodoxă română în Ardeal, și în polemicile purtate, decedatul a fost de multeori violent, chiar ofensător față de noi, i-am recunoscut și i-am admirat toluși superioritatea spi-

rituală și bogăția imensă de cunoștințe istorice, din care și-a scos armele pentru a ne combate, grupându-le cu istețime rară unele lângă altele.

Plecăm deci steagul și în fața sicriului în care sunt așezate acum rămășițele pământești ale acestui rar bărbat al neamului românesc.

(»Telegraful Român«, nr. 126).

*

Nu numai Blajul, nu numai Arhidieceza de Alba-Iulia și Făgăraș, nu numai Mitropolia Românilor uniți cu Scaunul papal al Romei, nu numai Românii din țările Coroanei Sfântului Ștefan, ci toți Românii din toate meleagurile și țările prin care sunt răsfirați, au privit cu mari nădejdi la acest bărbat, în care vedeau pe omul viitorului.

Rodnică i-a fost viața până acum, lung și bogat este șirul faptelor ce se leagă de acest caracter lămurit în focul luptelor, dar cu mult mai mult decât toate aceste au fost acele mângâietoare speranțe, pe care le legam de viitorul acestui bărbat.

Prin viața-i, inspirată de cele mai lămurite principii, ni-a servit ca model, dovedindu-ne cum dragostea către neam și credința către Biserică se poate contopi în mod armonic cu iubirea de moșie și fidelitatea către Tron. Exemplu neperitor al armoniei, gândirii și simțirii cu faptele între toate împrejurările vieții.

În Bunea și-a avut Biserica unită a Românilor cel mai puternic sprijin al »caracterului ei românesc«, înainte de toate! Prin opera lui Bunea s'a sintetizat principiul, că acest caracter românesc al Bisericii române unite cu Roma condiționează dreptul ei de a fi

Dr. Augustin Bunea a fost anteluptătorul și cel mai genuin reprezentant al Bisericii naționale greco-catolice românești în șirele generațiilor mai nouă.

(»Drapelul, nr. 125.)

*

A fost un învățat în toată puterea cuvântului, spirit critic deosebit de pătrunzător, minte constructivă din acelea, rare, care caută a construi totdeauna din rezultatul singur al cercetărilor adâncite un sistem, a stăpânit un stil științific cumpătat și limpede, dar a fost în stare să se ridice în cuvântările sale până la celea mai mari înălțimi ale oratorului stăpânit de sentimente nobile.

În cele politice nu părea amestecat, dar cine dintre conducătorii Românilor de dincolo n'ar fi folosit din sfaturile lui? Credea într'un viitor al neamului său și păstra nădejdea, pe care și deunăzi mi-o exprima în scris, cu toată convingerea, că prin Habsburgi vor veni în curând zile mai bune.

(»Neamul Românesc, nr. 132.)

(Va urma).

Augustin Bunea

in colegiul S. Atanasiu din Roma.

La anul 1883 avea Bunea să-și termineze studiile filosofice și teologice în colegiul de Propaganda Fide din Roma, ca alumn al colegiului crăesc numit al Sfântului Atanasiu, în care fericitul mare Pontifice Piu IX., restauratorul provinciei noastre bisericești de Alba-Iulia și Făgăraș, întemeiasse patru locuri fundamentale pentru câte un tinăr din fiește care diecesă a acestei provincii.

Mitropolitul Vancea, de vecinică pomenire, m'a ales pe mine, să-i urmez lui Augustin. Am plecat deci la Roma în luna Octomvrie 1882, și cu mine deodată veni Octavian Moțioc, trimis pentru dieceza de Gherla. Acesta a trecut deja de mult la vecinicie. Eu eram de 16, Octavian de 14 ani.

Ajunși la Roma, prefectul Propagandei, Eminența Sa Cardinalul Simeoni, mort și el de atunci, ne-a primit cu părințească dragoste și ne-a îndreptat, să mergem la Tivoli, unde petreceau în vilegiatură colegii nostri, alumnii colegiului grecesc.

Nespusă a fost bucuria noastră, când ajunși în Tivoli, am fost întâmpinați de frații nostri români, aflători acolo. Aceștia erau: Augustin Bunea, Demetriu Radu, azi episcop al Orăzii, și Iuliu Rațiu, mort și el anul trecut, ca protopop penzionar al Orăștiei.

Atunci l'am văzut pe Bunea întâiași dată. Era deja preot sfințit. Era înalt, suleget, purta barbă scurtă blondă, păr lung; ochii vineți, luminoși, schinteietori, vesteau nouă celor acum sosiți, inima caldă de frate și ne făceau să uităm depărtarea dela dulcele sin al maicelor noastre.

Bunea purta păr lung. Nu înțălegeam, și nu cutezam să întreb, ca să nu fiu judecat copilăros ori prea curios.

Dar nu mă părăsiasă gândul: de ce poartă Bunea păr lung?

Știam, că are să întoarcă peste scurtă vreme la Blaj, unde mitropolitul Vancea nu ar fi suferit, ca un preot să umble cu păr lung.

Mai era acolo în colegiu un preot, bulgar de naţionalitate, cu numele Cesar Kondoff. Acesta încă purta păr lung.

Socotiam, că așa va fi disciplina Seminarului, ca preoții sfințiți să poarte păr lung.

Ori cum, eram nedumerit. Dar apoi am mai dat uitării împrejurarea aceasta, pentru că urmară câteva zile plăcute de excursiuni prin împrejurimile oraşelului Tivoli, pe la renumitele căderi de apă ale râului Anio, prin Villa d'Este, Villa Adriana; timpuri de neuitată pomenire, când visurile noastre tinerești și aspirațiile avântate așa de bine își găseau cadrul recerut în strălucitele zile de Octomvrie, al căror farmec numai acolo, pe colinele munților Sabini, în misterioasa atmosferă a Romei Cesarilor și Papilor să poate gusta desăvârșit.

Prin 30 Octomvrie am întors cu toții la Roma și am urmat prelegerile, cari asemenea prin felul lor nou și neobicinuit, mi-au cuprins întreaga luare aminte.

Dar totuși nu puteam uita de tot întrebarea: de ce poartă Părintele Bunea păr lung.

Pe la mijlocul lunii Noemvrie Păr. Bunea a fost promovat doctor în științele teologice. L'am sărbătorit cu drag. Sărbătorirea și-a avut între punctele de program și o vizită la amicul nostru binevoitor, la doctorul Obedenaru, care pe acele vremuri era prim-secretar la legațiunea română din Roma.

Domnul Obedenaru ne-a primit cu bunăvoința sa îndatinată. A petrece cu dânsul era totdeauna o adevărată desfătare sufletească.

Firește atenția principală era consacrată lui Bunea: era preot sfințit, cel mai de vârstă între noi — și doctor nou-nouț.

Și încă ceva.

Anume doctorul Obedenaru nu-l văzuse pe Bunea de prin luna lui Maiu. În urmarea acestora îl apostrofa cu aceste cuvinte: »Sunt vesel, Dle Bunea, că te văd nu numai doctor, dar și cu *păr* respectabil. Are să le placă *Macedonenilor* de D-Ta«.

Iată cum am ajuns deodată să cunosc taina părului lung, ce și-l crescuse Părintele Bunea.

Obedenaru era apostolul ideii, care — durere — și azi încă tot numai idee a rămas, că anume redeșterea națională a românilor Macedoneni să poate face numai prin unire religioasă cu Scaunul apostolic al Romei.

Bunea era destinat să fie deșteptătorul național al fraților nostri macedoneni.

El avea să întoarcă la Blaj numai pe timp scurt, să vadă pe ai săi. Apoi avea să plece în Macedonia pentru întruparea ideii.

Altfel a fost scris în cartea vieții.

Politica nefericită, care ne-a depărtat dela leagănul neamului, a adus cu sine zădărnicierea planurilor generoase ale lui Obedenaru.

Acesta — numit ministru al României la Atena — se răcește pe cale și moare.

Bunea a rămas la Blaj — și să face apostol aprig al bisericii și neamului său, acasă la ai săi, întemeietor al istoriografiei critice, după pilda marilor istoriografi moderni ai apusului.

Părintele Bunea a plecat din Roma la finea lunii Decembrie 1882.

L'am revăzut în Blaj, în anul 1887, când am reîntors din Roma bolnav; m'a însoțit cu dragoste de frate până la casa părințească. De data asta nu mai purta păr lung.

De atunci am muncit alături până la conferința episcopescă ținută în Blaj în luna Septembrie a anului trecut 1909, în cauza cunoscutei ordonanțe a contelui Apponyi.

Apoi nu l'am mai văzut.

Am urmărit cu interes lucrarea lui dela sinodul arhidieceșan din toamna trecută.

Și deodată aflu prăbușirea lui.

Și n'am avut nici trista mângăere să-l mai revăd odată macar pe catafalc.

Interese vitale ale clerului provinciei întregi mă cheamau în capitală. Și când cu trupul eram de față la ședința consiliului de congruă — sufletul meu petrecea acolo departe, sub boltele Catedralei din Blaj și în cimiterul dela îmbinarea Târnavelor — alătura cu aceia,

cari plângeau podoaba unei biserici și mândria unui neam întreg.

Prinosul, ce-l aduc memoriei prietinului neuitat, fie cuvintele:

Vom învia!

Episcopul Vasile al Lugojului.

O singură scriptură pentru întreg neamul românesc.

— O idele a Drului Bunea. —

Ne este încă în proaspătă memorie Sinodul din Noemvrie, ținut anul trecut în Blaj. Oratorii de forță în acest sinod au fost: Drul Bunea și Drul Elle Dăianu, protopopul Clujului. Multe chestiuni controversate se rezolvă Bunea cu cuvântul său grav și decizător. Am avut fericirea a lua și eu parte la acest sinod și impresiunile ce mi le-a lăsat în suflet vor rămânea neșterse în întreaga viața mea. Cu aceasta ocaziune intenționat luam cina în Seminarul teologic, ca să am prilej a asculta vorbele înțelepte ce eșeau din gura savantului academician, cu care ne întrețineam, dimpreună cu profesorii seminariali și cu câțiva preoți veniți la sinod, până pe la oazele 11 și mai târziu. Din multele chestiuni ce s'au discutat în cele 4 sări, cât a durat sinodul, relevez una, care mi-se pare mai interesantă și actuală.

Era vorbă, eu sulevasem chestia, de tipărirea sfintei scripturi cu litere latine, despre care știam, că de mult se ocupa, cu revidierea textului și explicarea lui, un alt erudit canonic din Blaj. Doriam se știu în ce stadiu să află acuma lucrarea.

»Nouă, zice Drul Bunea, ni-o va tipări probabil Roma, pe cum a tipărit și pentru alte popoare. Eu am făcut propunere în »Convorbirile Literare« din anul trecut, ca să se tipărească o singură s. scriptură pentru întreg neamul românesc, în București, revidată prin o comisiune mixtă de teologi, uniți și neuniți, căci doar textul tot acelaș trebuie se fie pentru toți«. Aceasta ar fi pentru noi un punct de pornire și baza împreunării bisericilor surori, astăzi dezbinat spre dauna atât de mare a întreg neamului românesc«.

Dacă trăia, ca membru al Academiei, ca savant, ca om dătător de ton în viața noastră publică, cred că ar fi stăruiț și mijlocit du-

cerea în îndeplinire a acestei idei atât de salutare, dar durere și iarăși durere, nu s'a împlinit săptămâna și el era pe catafalc.

S'au mai discutat și alte chestiuni de interes general, dar spațiu nu permite ca în acest loc să-le pot atinge și pe acelea. Ideea Drului Bunea cu privire la tipărirea sfintei Scripturi am aflat'o de foarte interesantă și actuală și am sulevat'o cu cuget curat, ca cei chemați și cu influință în aceasta chestie, să nu o lase moartă, fără să stăruiască pentru realizarea ei.

Cașva, 12 Aprilie 1910.

Slimeon Zehan
paroch gr.-cat.

Bunea despre Făgărașeni.

(O idee).

— »Din ce caut și cumpănesc mai mult cauzele, cari au determinat existența românilor pe aceste plaiuri, din aceea mă întăresc mai mult în convingerea, că era un mare noroc pentru întreg neamul românesc, dacă sediul mitropoliei noastre rămânea la — Făgăraș...»

Ne uitam mirați, cătră vorbitor, cătră Dr. Augustin Bunea, și eram nedumeriți, că oare ce-a vrut să zică. — Cum înțelegi această Reverendissime? zise unul dintre cei de față. — E tare ușor de înțeles zise Bunea. Dacă mitropolia noastră era la Făgăraș se desvolta sub raporturi cu mult mai priincioase decât s'a desvoltat la — Blaj.

— Vedeți, Dvoastră nici unul nu cunoașteți mai de aproape țara Oltului și pe Olteni. E acesta un popor cum nu-i află seamăn în toată Țeara ungurească. Indată ce ajungi la Porumbac vezi, că ești în altă lume. Sunt aci alte satele, alte bisericile, școlile, datinile, îmbrăcămintea — oamenii. În mișcare, în vorbă, în mers, în spiritul de ordine, de pricepere, de lucru n'au păreche nicăiri. Nicăiri așa un spirit de întreprindere și un temperament nu-i ca la Olteni. Să vezi cum întrupează fiecare întru sine pe plugarul, industriașul și negustorul. Sunt oameni cu calități extraordinare în toate privințele. Nu știu cum va mai fi acuma, dar pe vremea mea, nu era un om cu carte, care să nu cunoască pe deplin legea comunală, să nu se priceapă la cartea funduară, la cadastru, la dări și altele, ce azi se țin exclusiv de specialitatea notarului comunal. Imi creștea inima, când vedeam un om de rând intrând în cancelaria notarială, cum salută și merge dintr'una la cadastrul de pământ să-și caute locul și vecinii. Numai întind vorba

vreau să vă spun, că oameni cu calități mai potrivite pentru existența Românilor, ca Români, nu sunt alții.

— Chiar pentru aceasta Reverendisime, îl întrerupse din nou unul, fiindcă Oltenii erau într'o situație cu mult mai favorabilă, ca ceilalți Români, cred că era superfluu, ca să le facem aceasta situație și mai bună, prin sediul unei episcopii românești în Făgăraș. De o astfel de episcopie era mai mare lipsă în comitatele mai primejdite unde calvinismul începuse să cucerească și printre Români cu toată vehemența. Aci a fost de lipsă o cetate puternică, în jurul căreia să se grupeze cei mai strămtorați și primejduiți. De rămânea în Făgăraș episcopia Bălgradului, cine știe ce s'ar fi ales din Români de prin comitatele ungurești ale Ardealului.

— N'ar fi fost nici o primejdie pentru nici un Român, dacă episcopia rămânea în Făgăraș. Chiar așa cred, că ar fi fost un noroc și pentru Români din ținuturile celea mai depărtate! Căci nu apropierea sau depărtarea mitropoliei hotărăsc soarta vre unui popor sau vre unei confesiuni, ci duhul ce eradiază din metropola aceea. Și aici e deosebirea, că în Făgăraș ar fi ajuns episcopia sub stăpânirea, ocărmuirea și directiva altor oameni de cum a ajuns în Blaj. Blajul era însuș cufundat, ca ori și care sat din comitatele stăpânite de oligarchia feudală, era cufundat într'o groaznică întunecime. În jurul, în apropierea lui, trăiau 2 feluri de oameni, unii atotputernici, alții sclavi lipiți pământului. Cei atotputernici erau străini și de biserică și de neamul nostru. E natural, că în cazul acesta dintre cei aserviți, dintre cei crescuți în slugărnicie, dintre acești umiliți sufletește și trupește a trebuit, ca biserica, să-și acvire pe cei mai mulți slugitori ai săi.

Crescuți oamenii aceștia într'o întunecime grozavă, într'o atmosferă de slugi, cum ar fi putut să fie astfel și apostoli ai unei biserici, care era chemată să scape neamul românesc dela totala perire.

De aici se explică, că istoria așa de puțini oameni arată, cari deși în serviciul bisericii să fi înțales totuși cât de puțin și rostul și însemnătatea »Unirii« pentru neamul românesc. De aici să explică, că episcopii Clain, Petru Paul Aron, Maior, au rămas mai toți singuri în luptele ce le purtau pentru existența bisericii și-a neamului lor. Clerul și poporul să părea, că doarme. — Va să zică, Reverendisime, Dta ești de credința, că dacă episcopia rămânea la Făgăraș alți oameni și alt spirit se arăta în toate instituțiile ei.

— Nesmintit. Dacă episcopia rămânea la Făgăraș era un lucru tare natural, că și clerul în mare parte se recruta tot cam de pe țara Oltului. — Și abstrăgând dela calitățile psihice, mai rafinate, dela temperamentul mai viu, dela firea mai senină a acestuia, este de însemnat,

că iobag n'a fost decât erarului. Și mare deosebire este între iobăgia de pe pământurile erarului și între aceea a domnilor feudali. Cer și pământ! Apoi contactul neconținut al Oltenilor cu cei din Țeara românească este din străvechime. Trebuie să știți, că toate satele, orașele, de pe sub munte sunt locuite de Olteni. De veacuri Oltenii dau cel mai prețios strat locuitorilor de sub munte și dela orașe ai țării românești, și comerțul, legăturile familiare a celor rămași aici și a celor trecuți dincolo sunt continue. E o continuă emigrare de pe țara Oltului în România. Nici o parte a țării noastre nu este binecuvântată cu copii, ca țara Oltului. Nu știu acuma, dar pe vremea mea, erau case destule în cari erau tot peste zece copii. Și sub șasă nici nu știu să fi fost vreuna pe la noi. Aceia dintre copii, cari își pot câștiga pâinea trec granița și tot vin și merg, până ce să hotărască să rămână acolo, ori să vină acasă. Și să nu gândiți, că aceștia de aici nu duc nimica, ori de acolo nu aduc nimica. E natural, că astfel au o mai largă sferă de cunoștințe, că felul lor de concepțiune să lămurește și că omul e de regulă om format cu privire la convingerile sale. Acum, umple o biserică cu oameni de aceștia, conduși de un entusiasm binepriceput, pentru ținta și în-sămnătatea ei din toate punctele de vedere. Vei avea nu un Inocențiu Clain, nu un Aron, nu un Șincai, un Maior, un Samuil Clain, vei avea o pleiadă. Și închipuiți-vă, că oameni crescuți de aceștia părăsesc scolile seminarele și se împraștie peste întreg teritoriul locuit de români, — am sta cu alte două sute de ani departe, de unde suntem. Vedeți mitropolia din Sibiu e relativ foarte tinăra, foarte săracă față de noi, și aci umblă se ne întrecă. E situația ei alta și elementul, ce o nutrește sunt — mărginenii.

Vreau să zic, că Oltenii sunt un strat foarte prețios pentru neamul nostru românesc. Și că dacă ar fi avut biserica noastră acel noroc, ca să poată angaja acest element cu dinadinsul în serviciul ei, ar fi fost cu mult mai departe de cum este. — Și o zic și aceea, că dacă noi românii din Ardeal am ști afla mijloacele, cu emigrarea Oltenilor în Țeara românească să o abatem, către inima Ardealului, noi am cuceri țara de nou. Eu de mult tot umblu, ca să caut aderenți pentru o idee. Anume, în timpul din urmă, după cum am înțales, din nici o parte locuită de români nu emigrează atâția în America, ca de pe Țeara Oltului. Urmarea e, că voind cu toții să facă numai bani acolo, și să se reîntorcă iarăși să-și cumpere pământ, care și așa e foarte puțin pentru un ținut așa de împopulat. Pământul s'a scumpit pe țara Oltului peste orice închipuire. Că se dau o mie de floreni pe un iugăr de loc e un lucru vechiu. Dar e un lucru rău, pe care conducătorii poporului n'ar trebui să-l tolereze. E păcat de Dumnezeu, ca să-l vezi pe om, că

bate drumul prin America, lucră cu primejdia vieţii cu anii, că venind acasă de multeori cu sănătatea zdruncinată, să se aleagă din toată munca lui cu un iugăr de loc, pe când pe Murăş, pe Târnave, pe Câmpie, se află moşii destule de vânzare, unde iugărul de multeori se poate avea şi cu mai puţin de 300 cor.

Ar trebui, că tocmai pe Ţeara oltului să se formeze asociaţii de cumpărări de moşii. Acestea interesându-se mai de aproape de moşii ce să vând, să le cumpere pe seama la atâtea familii din comuna lor, să le parceleze şi familiile să le trimită la locul cel nou. Averea acestora rămasă acasă o cumpără tot banca sau asociaţia şi o vinde la cei rămaşi acasă, dar iugărul nu cu 1000 floreni, ci numai cu atât, cât cel ce s'a dus de aci se poate cumpăra cu pământul de acasă de două ori atâta în locul cel nou. În cazul de faţă s'ar vinde iugărul cu 600 cor. Ar fi dublu câştig. Cei rămaşi acasă ar căpăta pământ destul şi cu un preţ convenabil. Cei duşi airea ar putea cumpăra de două ori atâta, cât au avut acasă pe banii cu cât şi-au vândut moşia. Punctul de vedere mai înalt însă ar fi acela, că oamenii aceştia dedaţi la o altă ordine, de alte vederi, întreprinzători, mai deschişi la minte, cu un alt fel de a cultivă şi de a lucră pământul, ar fi o binefacere pentru ţinuturile unde s'ar aşeza. Ar stărni mase de oameni la o nouă viaţă, din care pentru neamul nostru numai bine ar putea se rezulte ¹⁾.

— E aceasta numai o idee, a cărei realizare întâmpină mari greutăţi. Cea mai mare e că în fruntea astorfel de lucruri să stee oameni desinteresati, conduşi numai de iubirea de cauză şi nu de câştig, sau ce e mai rău: să nu umble să jefue oamenii. Alta este iubirea de satul său a românului. Dar pentru aceea amândouă sunt realizabile. Pe Ţeara Oltului sunt mai în tot a doua comună câte o bancă. S'ar putea gândi la aceasta...

Dr. Oct. Prie.

»Cel mai sublim ideal: datorinţa«.

Cuprinşi de jalea unei dureri reinviată ni-se strecoră pe dinaintea ochilor puternicile figuri a stâlpilor prăbuşiţi așa de curund din edificiul abia început al neamului nostru atât de încercat.

¹⁾ Am citit ca de un an şi un articol în felul acesta în »Unirea«.

Pe aceşti părinţi ai noştri, — cari în toată viaţa lor au luptat cu dulce abnegaţie pentru neamul nostru, — ni-ia secerat pe rând soartea crudă a anului trecut.

Ei au apus... Înşă lumina lor luceşte în urmă.

Caracterul lor firm, plastic relevat prin o voinţă de erou susţinută de-o credinţă neclintită în viitorul neamului, trebuie să ne răpească şi pe noi a-le urma exemplele desăvârşite — căci asta ni-e *datorinţa!*

Şi acum mi-se pare, că aud vocea bunului părinte şi neobositului scrutatător al adevărului, Dr. Bunea, care mia vorbit la ultima convorbire — o săptămână tocmai înainte de ziua de tristă memorie pentru neamul nostru, când Pam pierdut.

: . . . »*Cel mai sublim ideal e datorinţa; astfel a urmat luptătorul fără şovăire, care ideal a susţinut, susţine şi va susţinea şi în viitor neamurile!* Aceasta ne-o dovedeşte mai presus de toate istoria cu ilustrele sale figuri« . . .

Evocate de exemplul lui Napoleon, adus de păstorul credincios îmi revin paginile colbuite ale istoriei, înfăţişând unele portrete, altele lupte întregi.

Văd pe Horaţ, care împreună cu doi tovarăşi ţine în loc, pe cei 90.000 de Toscanieni, (până (surpă) podul de peste Tibrul; — pe Leonida în faţă cu colosul lui Xerxe, — pe Caesar schimbând învingerea ameninţătoare în biruinţă, — pe Ney, stăpânul sutelor de învingeri, — pe Mihai Viteazul, pe bătrânul Mircea, pe craiul munţilor — lanca . . .

Dal Toţi aceştia sunt soldaţii *datorinţei sfinte*, cari delăturând orişice piedecă şi-au urmat calea spre ideal.

Spre a-şi împlini omul datorinţa are lipsă de tăria voinţii, care trebuie să fie cărmuită totdeauna de judecata dreaptă a intelectului treaz.

Lupta vieţii din ce în ce devine mai grea, mai înverşunată, care pretinde braţe mai puternice şi inimi oţelite de principiul neclintit al *datorinţii*. Ocupând locurile goale, cari să sporesc mereu, pe câmpul de luptă al vieţii, numai astfel vom putea rezista loviturilor atât de crâncene îndreptate în contra neamului nostru.

Acest »drept« dimpreună cu tovarăşii săi de luptă, *şi-a îndeplinit datorinţa*, — acum e rândul nostru!

Să ne îndeplinim dar şi noi, *sfânta datorinţă* şi să nu ne lăsăm amăgiţi de ironia veacului!

E. Bianu.

Christos a 'nviat!

*Codrul de pe creste freamătă duios:
«Isvorașe blânde, a 'nviat Christos!»*

*Printre flori izvorul, curge răstățat,
«Dragă floricele, Christos a 'nviat!»*

*Îngerii din ceriuri cântă preste fire:
«Oamenilor pace, Domnului mărire!»*

Blaș, 1910.

N. DUMBRĂVEANU.

UN „BOEM“

În bolnava lumină a lampel
Un tânăr palid și stingher,
Pe gânduri dus, cu ochii umezi
Stă visător într'un ungher.

Cu haine roase, la măscioara-i,
E ca un bard medieval,
Și-așa de sficios privește
Mulțimea, care intră 'n bal.

Și din mizeria nespasă
Să 'nalță gânduri de blestem,
Că-i negrăit de sbuciumată
Sărmana viață de boem

Și-apoi când muzica începe
În note dulci un drag cadrul,
Trist își îngroapă fața 'n palme
Al sărăciei stins copil.

Că nu mai are bani de pâne
Din micul lui câștig de bard,
Când alții beau voioși șampanie
Și joacă 'n tihnă biliard...

A. COTRUȘ.

Mă simt cuprins. . .

Mă simt cuprins de-o dulce 'fiorare
Acum când ura'n sufletu-mi o stânge
Acel ce şi-a jertfit cerescul sânge
Pe crucea chinuirilor amare.

Ascult, în vale, clopotul cum plânge
Cum spune zării şoapte de 'mpăcare
Şi braţul meu se'ndoaie spre 'nchinare
Şovăitor sub tremurul ce-l frânge:

O, tu ce ai în marea ta putere
Isvorul nesecat de mângăere
Stăpânul milostiv al bolţii albastre,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alină-ne azi rana ce ne doare
Căci doară şti că'n orice sărbătoare
Tu ești nădejdea lacrimilor noastre!

T. MURĂŞAN.

Primăverii.

Rândunele ciripesc
Şi prin lunca 'n floare,
S'au sportit zburdalnici ear
Fluturii să zboare.

Ciocârlia din văzduh
Preste câmpuri cântă
«Bun sosit regina mea
»Primăvară sfântă...»

N. Dumbrăveanu.

Christos a înviat.

Nu tănuim. Cu durere în suflet, dar recunoaştem, că veacul nostru e veacul necredinţii. Dar şi acum, în veacul necredinţii, vedem, că oamenii sărbătoresc, de câte ori soseşte ziua, care din porunca legii trebuie serbată. Şi ei fac acest lucru, prăznuesc împreună cu noi. Ei văd, simt, că ştiinţa, idolul lor slăvit, nu îndestuleşte sufletul omului. Numai atâta e dat omului: să creadă, că ştie. Celce într'adevăr se nizeşte, vrea să ştie, cu groaza în suflet vede, că cât năsipul mării, câtă frunză, câtă iarbă e numărul problemelor, cari aşteaptă să fie tâlcuite de celce într'adevăr vrea să ştie. *Viaţa* Insaş e o enigmă, e ceva necuprins, ceva neînţales. Numai la apariţiile, la manifestările externe ale acesteia, ştiinţa stă mută, zăpăcită, nu şti da tâlcuirea de lipsă. Ştiinţa, care se crede atotputernică, ştiinţa, care pe nedreptul adeseori să învăluieşte într'o atmosferă de neînţaleasă suveranitate... nu e în stare a ne tâlcui nici cele mai elementari lucruri: cauza şi scopul vieţii.

Natura în fiecare an moare, pentruca să se renască. Omul luptă, pentru viaţă, trăieşte ca să trăiască, deşi ştie, că lucrul cel mai sigur, pe care nu-l poate încunjura e: moartea. Omul din natură nizeşte a-şi conserva şi perfecţiona specia... deşi chiar şi ştiinţa li profeteşte, că va veni un timp, când pământul şi soarele se vor recl, şi soarele care astăzi sumeţ imprăştie lumina splendidă şi încălzeşte, nutreşte tot ce e viu, mai curund ori mai târziu, dar nesmintit va ajunge în împărăţia morţii întunecoase. Privind chipul, pe care-l depinge înaintea ochilor nostri ştiinţa... ar trebui să ne cuprindă fiori de groază. Ar trebui să cădem în ghiarele fioroase ale desperării, dacă nu ar trăi în sufletul nostru credinţa, că viaţa noastră materială trebuie să aibă un scop mai înalt, mai ideal, care trăieşte şi după ce a încetat viaţa noastră individuală. Că nu înceată a trăi, a exista nici atunci, când planeta care ne sălăşluieşte, şi sorii, cari ne încălzesc şi luminează şi tot ce e trecător, a căzut în nemiloasa ghiară a nimicirii — care, zic trăeşte mai departe numai pentruca să poată aşeza o părtică la clădirea vecinicii.

Natura moare pentruca să se renască. Omul îşi consumă viaţa pentru a creşte, a educa o generaţie nouă. Popoară trec, să nimicesc, pentruca trecerea lor să fie obârşia unor nouă popoară. Lumi se prăbuşesc, pentruca nouă lumi să iasă la iveală.

Şi cine ne poate spune pentru ce sunt toate acestea? Acelaş proces îl observăm în lumea vieţii spirituale. *Idei* se nasc, să lăţesc, aduc în mişcare lumea pentru ca să se nimicească pe sine însaş, şi pentru ca mormântul lor să fie izvorul împede al unor nouă idei. Şi ursitorii ideilor se jertfesc pe sine pentru ideile, pentru cari lumea numai atunci le primeşte, când ursitorul lor a căzut jertfă. Celce a trăit, ca să creeze, se pogoară în mormânt înainte de ce ar fi creat ce a voit... dar luptele, suferinţele şi moartea lui de martir fac să învie idea, ce se credea înmormântată împreună cu el, şi din cenuşă învie figura lui slăvită, în mii şi mii de variaţi, dar totdeauna în splendoarea măririi, ce cucereste, mereu vestind acelaş cuvânt: cuvântul ce conduce la veşnicie.

Până când ideile ce sunt în legătură cu lumea materială se învechesc, şi prin ciocnirea cu ideile nouă se nimicesc, ideile, cari nu sunt din lumea aceasta, nici în lumea aceasta nu-şi pierd puterea lor de a influenţa, ... ci dimpotrivă creând, îndreptând, împintinând şi mângâind au înrăurinţă asupra întregii omenimi, care nu ştie pentru ce şi pentru ce există, ci numai vede şi simte, că trebuie să fie, şi trebuie să aibă un scop pentru care există.

Idea creştinismului a trăit mai mult decât toate ideile, cari au pus în mişcare omenimea, fiindcă nu e din lumea materiei. Figura blândului Isus s'a ridicat peste toate figurile mai marilor pământului, ba chiar şi astăzi în veacul necredinţii umple de splendoare întreagă »lumea cultă«, fiindcă împărăţia Lui nu e din aceasta lume trecătoare, ci din lumea veşniciei.

Învăţăturile, suferinţele, moartea şi învierea Lui, ideile Lui, vor cuceri câtă vreme vor fi oameni, iar asupra bisericii porţile iadului nu vor învinge nici când. Astăzi, când sufletele creştine prăznuesc sărbătoarea învierii Lui, împreună cu noi, prăznuesc mulţi şi dintre ceice nu cred în El. Aceştia pretind pe seama lor odihnă, pace, o zi bună, fără a simţi în suflet evlavie, pe care o simte şi trebuie să o simtă creştinul, care desbărându-se de gândurile vieţii materiale veşnic trecătoare, se lasă purtat de gândurile sfinte ale veşniciei, ce nu-i din lumea aceasta. Exteriorul ţine oareşicum prins sufletul şi atunci când dinlătru se împotrivesc binelui, ... căci toţi, credincioşii smeriţi ca şi atei războinici, deopotrivă se tem de sfârşit, tind la veşnicie, ... numai drumul ce duce la veşnicie nu-l află.

Deşi veacul nostru e veacul necredinţii, care voeste să calce în picioare ideia, pentru ca să preamărească materia; deşi o mare parte a omenimii din când în când rătăceşte, umblă pe căi greşite; deşi ştiinţa cu simbolul fuduliei pe buză îşi bate joc de umilita credinţă; totuşi istoria ne dovedeşte, că ştiinţa din timp în timp se reîntoarce la cre-

dinţă, pentrucă ea, ştiinţa, numai împreună cu credinţa e în stare a creă; omenimea se întoarce la ideile sfinte, cari vestesc şi nutresc iubirea, . . . chiar şi oratorii materiei văd, că materia nu e pentru sine însăş, ci pentruca să fie purtătoarea ideilor.

Simţul nobil al iubirii, al iubirii deaproapelei e sădit din mâna Ziditorului chiar şi în sufletul celorce nu voesc să cunoască decât materia, cari afară de egoism nu cunosc alt stimul, cari îşi bat joc de creştinism, fiindcă acesta vesteşte şi porunceşte: să iubeşti pe deaproapele tău, ca pe tine însu-ţi.

La adică, greşala lor nu e afectivă, ci mentală. O însuşire a intelectului e că de câte ori nu veşte să aibă ajutor în cercarea drumului, pe care trebuie să umble, aproape totdeauna umblă pe căi greşite. Într'adevăr greşala lor e, că iubind peste măsură materia, cred că numai ea poate face pe om fericit. Văzând, că în lumea animalică totul se concentrează, şi se reduce la nutrire şi conservarea speciei, cred că aşa stă lucrul şi când e vorba despre om. Această părere absurdă cu privire la fericirea omului, îi face apostoli ai materiei, îi lasă să pribegască pe drumurile rătăcirii, pe cari înaintează vestind lupta în contra oricărei idei, care nu e din lumea aceasta. Ei nu vreau să priceapă, că religiuinea e, care mângăie pe cel lovit de soarte, iar simţămintele pline de cucernicie sfântă îi îndulcesc durerile, şi-l ridică în sfere mai înalte, chiar şi când se ocupă cu lucruri din lumea aceasta. În orbia lor ei cred, că asigurată fiind bunătaea materială a faptelor, le va fi asigurată şi fericirea. Ei uită, că neîndestulirea prea adeseori îşi află locuinţă mai plăcută în palatele domnitorilor şi stăpânitorilor îmbuibai ai lumii acesteia, decât în mizeria bordeielor celor lipsiţi ai pământului.

Greşala celorce luptă împotriva religiuunii e îndoită. Întâi greşesc vestind imposibilul, când cred, că norodul neştiutor va afla modurile, prin cari va putea strămuta legile ce nu se pot strămuta; când fără religiuine voesc a pune capăt nedreptăţilor vieţii materiali, deşi atâţia martiri ai altruismului pe aceasta cale nu au putut pune capăt acelor nedreptăţi.

Greşesc în al doilea loc, fiindcă pe baze materiale voesc a rezolva problema fericirii, dar fericirea e un concept din sfere mai înalte, e ceva ce numai atunci se poate găsi, dacă omul, din ncroiul acestei lumi trecătoare, se ridică într'o lume de ordin mai înalt.

Ei uită, că adevărata pace socială, îndestulirea în cele materiale, numai atunci va deveni bunul comun al întregii omênimi, dacă o parte, şi partea cea mai mare a omênimii va iubi pe deaproapele, ca pe sine însuş; dacă fiecare membru al societăţii omeneşti condus de simţul

său religios se va învînzul a ajunge la fericire, nu în paguba deapropelui, ci dacă unul folosește averea, iar celalalt tăria brațelor pentru ajungerea și asigurarea bunului comun.

Ceeace vestește socialismul nu se poate ajunge și nici nu se va ajunge decât atunci, când toate păturile sociale de sus și până jos, vor fi convinse de adevărurile propovăduite de Isus cel restignit și vor trăi în spiritul acelor învățături.

Figura blândului Isus, viața lui pămăntească, lanțul neîntrerupt al celor mai groznicе suferințe, ne descoper taina iubirii, ne arată drumul ce duce la fericirea, care nu e din lumea aceasta. Moartea de pe cruce este espresia celei mai desinteresate iubiri... Învierea lui Isus din morți întărește în noi nădejdea, că și pe noi ne va ridica prin moarte la viață și de pe pământ la ceriu, Cel de toți preamărit, despre care astăzi sfânta biserică cântă: *Hristos a învial din morți...*

Delaschit.

NOAPTEA ÎNVIERII

În tremurări de raze sclipitoare
Privește luna blândă peste fire:
Din lumi de stele 'n dulcea ei zimbire
Revarsă preste toate alinare...

A adormit și codru 'n fericire
În leagănul cristalelor izvoare
Iar florile așteaptă visătoare
Din geana nopții mir de primenire...

Departe... însă un glas de clopot sună
În cântul lui e atâta bucurie...
...«Sculați creștini, e zi de sărbătoare;

«Să preamărim pe Domnul în tropare,
«Să lăudăm cu toții împreună,
«Pe cel ce azi din moarte reînvie».

N. DUMBRĂVEANU.

Crestături.

Progres pe toată linia. În vederea înălțătoarelor serbători ale *Învierii* nu vom remarcă de astădată decât momente îmbucurătoare ale vieții noastre publice. Măcar Paștile să ne fie line și senine, și să nu ne întristeze nimica sufletul în ziua, care a făcut-o Domnul, ca să ne bucurăm și să ne înveselim într'ansa. Remarcăm deci în primul loc *progresul presei*, oglinda vieții publice a unui popor, și constatăm, că s'a îmbunătățit la noi și ziaristica, care are menirea, nu numai să fie ecoul opiniei publice, ci chiar să dea directiva aceleia, uneori să o creeze chiar. Acest progres s'a vădit — *honny soit qui mal y pense* — din prilejul făimosului și gravului cas Mangra, Preacuvioșia Sa, Vicariul ortodox dela Oradea-mare, marele naționalist *activist*, unul din autorii *activității*, care a fost ales și membru al »*Academiei române*«, ca un mare Român, față cu un *învățat*, ca Dr. Bunea, care era suspectat în *românismul* său, pentrucă — era unit cu Roma și luă cuartir, în București, la Archiepiscopia catolică, — a întrat acum în tabăra guvernamentală alui Tisza, și fără nici o explicație românească — a dat cu piciorul în toată politica partidului național român. E sigur, că fapta Preacuviosului Părinte e nu numai necuvioasă, ci și păgubitoare în măsură mare, și constituie un flagrant cas de imoralitate politică, ca și care alta, așa de isbitoare și scandalisătoare, abia s'a mai înregistrat în anele luptelor noastre politice. Cauza aceasta nu e personală, ci de o extremă gravitate principială. E un *salt mortal* politic.

Ei bine, trebuie să constatăm, că presa noastră a tratat cazul Mangra cu mult, poate cu prea mult sânge rece, și l'a judecat cu totul obiectiv. Fîind vorbă de principiile de temelie

a politicii românești e chiar întrebare dacă presa noastră n'a fost oare prea indulgentă? Ori cum, constatăm un mare progres în tonul discuțiilor și în maniera de a combate pe adversari, fie reali ori închipuiți adversari, progres, care e cu atât mai isbitor, dacă comparăm atitudinea de acum a ziaristicii cu atitudinea ce luase acum trei ani, la 1907, când cu *cazul Vaida*.

Se știe doar *intriga* ce unii intriganți de profesie, o făcuseră atunci punând alătura de Dr. Vaida, ca preținși instigatori ai unei revolte țărănești, menită să incendieze Ardealul, și mai ales curțile boerești, — pe Dr. Frâncu și protopopul Dr. Dăianu, niște bărbați distinși ai vieții noastre publice, cari s'au văzut astfel siliți să declare, spre a spulbera miserabila iscodire, că n'au nimic comun în politică cu Dr. Vaida, și că reprobă atitudinea sa din dietă cu făimoasele viersuri vătămătoare, lucru ce se știa altfel în de obște. Totuși, cum săriseră de turbate foile naționaliste în frunte cu »*Tribuna*« lui Russu-Șirianu, prietinel lui V. Mangra, asupra »*trădătorilor dela Cluj*« și cu ce ploaie de insulte acoperiseră pe acei bărbați, cari nu se atinseseră de nici un principiu național, ci au reprobă numai fapta nesocotită a unui om — reprobă altfel de toți factorii politici — și aceasta pentrucă să zdrobească acuza veninoasă a unor intriganți de două tabere, cari volau să abată furia provocată de Vaida, asupra unor oameni cu totul nevinovați și străini de întreagă afacerea.

Se porniseră atunci cu o furie ne mai văzută asupra celor ce-și apărau onoarea politică, de un atentat ascuns, și instituțiile, ce li-s'au încredințat, de furia plebei alarmate cu scornitura »*revoluției din Ardeal*«, și aproape nu eră fițuică tipărită, care să nu insulte pe cei doi bărbați, cari aveau și ei un trecut în istoria luptelor naționale.

Acum nu e vorbă de o persoană, la aparență atinsă, ci de un *principiu fundamental*, călcat în picioare: nu e vorbă de o declarație, menită spre apărare împotriva unei bande oculte de intriganți, ci de un pas premeditat făcut fără nici o lipsă, poate cu un scop pur egoistic, și prin care să combată fățiș însuș partidul național român, și totuși, — ce progres semnificativ! — autorul acestui fapt estrem de grav, e tratat obiectiv, calm, fără nici o insultă personală. I-se face somare cu termen de 8 zile, i-se anticipează încrederea cea mai mare, prin faptul, că nu se crede să fie adevărat svonul, — și când se confirmă în fine faptul de necrezut, și atunci e tratat cu mânuși, sub titlul cel mai nevinovat: »Vasile Mangra«, ori sub titlul eroic »Un fals Coriolan« pentru că în curând să fie numit iarăș: »Unul din cei mai buni amici ai noștri«... (»Tribuna« nr. 81).

Ori cum, constatăm acest progres de — formă... Cât și pentru *fond* suntem și noi nedumeriți, că oare e un *progres*, ori o scădere, sau decădere chiar? În tot cazul — cazul Mangra, așa cum e tratat de ziarele noastre, mai ales de »Tribuna«, e *simptomatic*.

Ear în ce privește meritul chestiei relevăm aprețierile «Drapelului», cari sunt mai aproape de adevăr, fiindcă dau și o analiză a casului.

«La dreptul vorbind — scrie»Drapelul« — noi deja de mult îl bănuim pe păr. Mangra, și prin urmare nici nu ne prea surprinde din cale afară desertuirea lui, la care am fost pregătiți și pe care am așteptat-o așa zicând cu certitudine matematică». »Drapelul« mai zice că păr. Mangra este *tipul trist*, al celor ce fac pe *teribilul* între noi, spre a se impune în lipsa valorii morale specifice, prin radicalism și terorism, ca în urmă, ajungând sus în știrurile noastre, să se poată oferi

scump taberei contrare. Nimeni n'a fost așa pătimăș și veninos ca din-sul în șirele noastre. Cele mai infecte campanii de terorizare contra bărbăților noștri mari el le-a condus, ori inspirat. Un Alexandru Mocsonyi n'a fost destul de bun naționalist în ochii lui.

Cine știe, oare și în campania rușinoasă contra d-lor Dr. Frâncu și Dr. Dăianu, n'a fost tot Mangra inspiratorul «Tribunei», care a dat tonul în acel trist cor de hule și insulte?

— Postscriptum. Când cu cazul Vajda intriganții din Cluj ofereau furiei ungurești capul d-lui Dr. Frâncu. Întocmai și acum, când se ivi cazul Mangra, aceiași intriganți au încercat a espune odiiului public și pe Dr. Frâncu. «Ellenzék» dela 24 Aprilie îl face adecă și pe Dr. Frâncu *candidat guvernamental* în cercul Cojocnei....! Se știe, că Dr. Frâncu de luni de zile petrece în Italia, dimpreună cu preastimata sa mamă, și nici nu se preocupă de chestii politice. Constatăm însă, că de astădată intriga abilitilor intriganți n'a prins. Nici un ziar românesc nu le-a mai căzut în laț. Un progres și acesta!

— Episcopia Caransebeșului, de mult văduvită, și de multe patimi hărțuită, își capătă în curând mirele dorit, și cu el, se speră, și liniștea atât de mult așteptată. Se sfârșește o hărțuială, numită constituțională, din care au eșit mai mulți răniți, dar mai rănită însăși biserica. Noul episcop, Dr. Elie Cristea, din călugărie Miron, care a avut norocul de a se incununa cu mitra lui Popasu și Popea, este primit din toate părțile cu mulțămire, și în nadejdea unei păstoriri pacinice este însoțit de urările cele mai bune de roade îmbelșugate ale dragostei creștinești. Bărbat tinăr, cu multe abilități și cu pregătiri frumoase, înzestrat și cu cultura formală literară, de care cei mai mulți archierei sunt

lipsiți, noul episcop îndreptățește toate nădejțile, la cari nu lipsește decât să-i dorim darul și ajutorul lui Dum-

nezeu, pentru ca să le și realizeze spre binele bisericii și a neamului românesc

CRONICA

Pentru noua biserică din Cluj.

Publicăm mai în jos lista generoaselor contribuiri ce au intrat în timpul din urmă la fondul noii biserici din Cluj. Aci se cuprind mai ales sumele adunate în bisericile din diecesa Gherlei, în urma circula-rului binevoitor, nr. 760—1910 al Preaveneratului Consistor.

Mulțămind tuturor fraților creștini, le urăm din inimă sărbători fericite și-i salutăm cu strămoșescul: *Christos a înviat!*

Laurențiu Sima, preot, colecta credincioșilor din Sig	10	Cor
Aureliu Zoicas, colecta credincioșilor din Iod	50	»
Gavril Precup și Dna Virginia n. Solomon — Blaj, prof.	10	»
Dna Văd. Roza Solomon — Blaj	10	»
Emil Deac, preot, colecta credincioșilor din Stărciu	10.75	»
I. Vajda, preot, colecta credincioșilor din Cătcău	12	»
Nicolau Petru, preot, colecta credincioșilor din Giurgeu	7	»
Ioan Popiliu, preot, colecta credincioșilor din Marca — Cerișa	40.30	»
Leo Maior, protopop, colecta credincioșilor din Chilioara	22.60	»
Florian Cocian, avocat Domnin	10	»
George Farago, not. pens. Cluj	100	»
Teofil Bocoș, preot, colectă credincioșilor din Szászencs	8	»
Nicolau Pop, preot, colecta credincioșilor din Groși	14.60	»
Petru Ostate, preot, colecta credincioșilor din Ökörítő	6.24	»
Petru Ostate, preot, colecta credincioșilor din Hosszmező	5.16	»
Iulian Marțian, director de bancă — Năsăud, o acțiune dela »Minerva« din Betlean	100	»
Ioan Gaciu, preot, colecta credincioșilor din Căuaciu	4	»
Nicolau Lupan, preot, colecta credincioșilor din Chiuzbaia	16	»
Teodor Gavriș, preot, colecta credincioșilor din Kelencze	27.20	»
Ioan Oltean, preot, colecta credincioșilor din Bred	8	»
Ioan Brehaița, preot, colecta credincioșilor din Băița — Nistru	29	»
V. Gr. Borgovan, profesor, București	5	»
Pompeiu Podina, preot, colecta credincioșilor din Cățelul-ung.	20	»
Ioan Bulbuc, preot, colecta credincioșilor din Mintiul-rom.	21.26	»
Iuliu Morariu, preot, colecta credincioșilor, din Salva	14	»

Ieronim Slăvoacă, preot, colecta credincioșilor din Ilva-mare	20	Cor.
Ioan Bochișiu, preot, Topa-Sâncraiu	4	»
Emil Poruț, preot, Măcișașul-ung.	2	»
Filip Părvu, învățător, Măcișașul-ung.	1	»
Tit Pop, preot, colecta credincioșilor din Tăuțiu-de-jos . .	52:20	»
Demetriu Cionca, preot, col. credincioșilor din Bârseul-de-jos	24	»
Vasiliu Carșai, preot, colecta dredincioșilor din Kapnikbánya	13:10	»
Alesandru Leményi, protopop, col. credincioșilor din Gherla	30	»
Elisa Bodocan, directoara internatului Vancean de fete — Blaj, a colectat dela prof. și eleve	33	»
Ștefan Cherecheșiu, preot, colecta credincioșilor din Recea .	7	»
Alesandru Csákai, preot, colecta credincioșilor din Centea .	9:10	»
Virgil Pop, învățător, colecta credincioșilor din Bârlea . .	6:84	»
Georgiu Podina, preot, colecta credincioșilor din Almaș . .	23:20	»
Domițian Cupșa, preot, colecta credincioșilor din Porț . .	40	»
Petru Caba, preot, colecta credincioșilor din Rona (Maramures)	15	»
Augustin Măndruțiu, preot, colecta credin. din Mireșul-mare	8:60	«
Augustin Vicaș, protopop, colecta credincioșilor din Hidig .	46:44	»
Nicolae Doroș, preot, colecta credincioșilor din Breb . . .	20	»
Gavril Vaida, preot, colecta credincioșilor din Dersida-m.	16	»
Anton Precup, preot colecta credincioșilor din Rebrîșoara .	15	»
Ioan Tarța, preot, colecta credincioșilor din Giula	6	»
Anișca Moldovan, Cluj	6	»
Petru Cheresteșiu, protopop, colecta credincioșilor din Bufa .	20	»
Ioan Papiriu Pop, protopop, colecta credincioșilor din Siciu .	10:55	»
Ana Corodan, Cluj	3	»
Iuliana Budai n. Rus, Cluj	1	»
Emil Vicaș, preot, colecta credincioșilor din Cosniciul-de-jos	12	»
Iuliu Pop, preot, colecta credincioșilor din Lugerdiu . . .	32:06	»
Simion Anderco, preot, colecta credincioșilor din Ilba . . .	10	»
Zaharie Bulluc, preot, colecta credincioșilor din Măgura . .	20	»
Iacob Pop, preot, colecta credincioșilor din Batârci	35	»
Ambrosiu Berinde, preot, colecta credincioșilor din Călinești	38	»
Ștefan Buzila, preot, colecta credincioșilor din Szentjózsef .	14:20	»
Daniil Alnașiu, preot, colecta credincioșilor din Mala . . .	14:56	»
Emil Botha, preot, colecta credincioșilor din Lemniu . . .	25:30	»
Iuliu Darabant, protopop, colecta credincioșilor din Boinești .	9	»
Augustin Mosolygo, preot colecta credincioșilor din Tetiș .	50	»
Damian Pop, preot, colecta credincioșilor din Bichigiu . . .	16	»
Vasiliu Sfura, preot, colecta credincioșilor din Blagea . . .	20	»
Traian Deac, preot, colecta credincioșilor din Sec	23	»

Dochița Urcan, din Feleac	1	Cor.
Gavrilă Rus, din Cluj	7	»
George Kiss, preot în Gyalány	5	»
Gregoriu Pop, preot, colecta credincioșilor din Mintiul-nou	10	»
Ioan Sonea, preot, colecta credincioșilor din Reteag	33'80	»
Samson Marțian, proprietar, Năsăud	10	»
Michail Bungărdean, v.-protop., col. credincioșilor din Bistrița	50'24	»
Nicolae Pop, preot, colecta credincioșilor din Nemigia-ung.	5	»
Vasile Dredan, preot, colecta credincioșilor din Tur	30'40	»
Victor Marcus, preot, colecta credincioșilor din Pir	20	»
Maria Forna, Cluj	3	»
Nicolae Avram, preot, col. credincioșilor din Cap.-Mănăștur	23'78	»
Augustin Mândruțiu, preot, colecta credin. din Mireșul-mare	11'40	»
Auxențiu Mureșan, preot, colecta credincioșilor din Imbuz	10	»
Ieronim Gael, preot, col. credin. din Sudurău și Chereuș	19'70	»

— Biserica unită din București, care încorporează în sine atâtea idei frumoase și înălțătoare, e un model de biserică în stil românesc. De aceea publicăm cu plăcere chipul ei după clișeele publicate în broșura, ce I. P. S. Arhiepiscop Netzhammer dela București a dat asupra acestui juvaer de arhitectură. Servească fraților preoți dela noi de model, când e vorbă a zidii biserici noue.

— Clasa mijlocie în Cluj. Am primit în zilele acestea: «*Raportul general al comitetului reuniunii sodalilor români din Cluj*» (broșură de 24 pag.), în care ni-se dau dovezi despre înaintarea acestei reuniuni.

Clujul, oraș mare, cu locuitori români de peste 7 mii, cu o inteligență constatătoare — afară de cei peste 200 tineri universitari, — din 2 protopopi, 3 preoți, 3 juzi reg. penz. (1 de curie, 1 de tablă și 1 de tribunal), 1 jude reg. în activitate, 8 advocați, 5 medici, 1 inginer, funcționarii dela 3 bănci rom., funcționarii la comitat, calea ferată, poștă, judecătorie și oraș; funcționarii de stat penzionați, 3 proprietari mari și 2 învățători, — atât după proporția aceasta, cât și după poziția sa însemnată ar trebui să fie unul dintre cele mai puternice foculare culturale-sociale românești. O inteligență atât de frumoasă, dacă nu s'ar dușmăni pe personalități, ar putea face minuni, cu atât mai vârtos, că așezămintele culturale românești încă nu îi lipsesc. Are «*Despărțământ al Astei*», ce desvoaltă activitate, are «*Reuniunea femeilor române Sf. Maria*», «*Reuniunea sodalilor români*» și «*Societatea rom. de lectură*», are «*Masa de studenți și internat*».

Tot ce e îmbucurător este, că în vremea ce la pătura inteligență, chemată să ducă rolul conducător în toate, să arată o stagnare în tot ce privește chestiunile culturale, pătura de mijloc a societății noastre, care servește drept punte între clasa inteligentă și poporul de rând, la

stăruinţa alor 2—3 bărbaţi de inimă, s'a trezit din letargia sa de 3 decenii, în care s'a fost cufundat în urma neîmplinirii datorinţelor factorilor puşi în fruntea ei, şi apucând pe o cale sănătoasă a dat puternice dovezi despre fiinţa ei.

O puternică dovadă a acestora este concertul aranjat de reuniunea sodalilor în 27 Februarie n., la care salele spaţioase ale redutei oraşeneşti din Cluj, martora atâtor evenimente însemnate, s'au dovedit de tot înguste, ca să poată primi toată lumea românească ce a luat parte la frumoasa manifestare culturală.

Frunzărind raportul comitetului reuniunii sodalilor români, vedem frumoasa dare de seamă despre munca ce a pus-o acest comitet în propagarea culturii româneşti în acel mediu, unde mai multă lipsă este de ea.

Din acest raport aflăm, că comitetul reuniunii s. r. a dus la îndeplinire o veche dorinţă a societăţii meseriaşilor, câştigându-şi cu ajutorul bănesc de 120 cor. al institutului «Economul» un local propriu în casele bisericii unite din strada Jókai Nr. 6 unde să poată conveni şi schimba idei între sine membrii reuniunii. Deschiderea localului s'a făcut în mod solemn în 14 Nov. n. 1909.

Efectul acestui fapt a fost sporirea membrilor cu 30 inşi, cei ajutători cu 2, şi cei fondatori cu 5 inşi. Dar câţi mai sunt încă de cei cari ar trebui şi ar putea să se înscrie.

S'a şi făcut invitarea de a intra în şirul membrilor reuniunii, tuturor meseriaşilor români din acest fruntaş oraş.

S'a purtat grije de ucenicii de meseriaşi catechizându-se cei 170 de ucenici, împărţiţi în 2 grupe, din partea prezidentului şi a secretarului reuniunii.

Vrednica direcţiune a institutului «Economul» şi aci şi-a luat partea sa votând 80 cor. pe seama catehăţilor.

Din darul d-lui membru fondator Iosif Órga, secretar la «Economul» din Cluj şi a celor, cari prin dânsui au binevoit a contribui pe seama ucenicilor de meseriaşi, cu suma de 380 cor. au fost împărţiţi cu haine de vară 33 elevi, iar cu haine de iarnă 23 elevi, spendându-se în total spre acest scop suma de 486 Cor. 14 fil. Au fost ajutaţi cu bani 5 sodali, cari nu aveau condiţiuni de lucru.

Ce priveşte partea culturală-socială, având acuma local propriu potrivit, înzestrat cu tot ce e de lipsă: biliard, şach, domino, din darul Domnului Dr. Elie Dăianu, protopopol Clujului, cu foile şi revistele ce sosesc la redacţia «Răvaşului» în număr de cincisprezece, — stă foarte bine.

S'au ținut în cursul anului: o convenire socială, 2 prelegeri practice cu proiecţiuni de schiopticon, o colindă pe la Crăciun, ear reorga-

nizându-se corul mixt al reuniunii s'a ținut marele concert din 27 Februarie cu concursul muzicii militare a regimentului ces. reg. de infanterie Nr. 62.

S'a ținut contact viu cu reuniunile de meseriași din Blaj, Turda și din Sebeșul-săsesc.

Din partea financiară se poate vedea un plus de venituri față de anul trecut în suma de 343 cor. 48 fil. Reverimentul atât la intrate cât și la eșite este preste 2000 cor. față de anul trecut.

Dintre spriginitorii reuniunii raportul amintește pe dl Iosif Órga, secretarul «Economului» și contribuenții în favorul fondului elevilor cu suma de 380 cor., și pe institutul «Economul» cu 200 coroane.

Întreg raportul dovedește un progres învederat la reuniune pe toate terenele, ceea ce îi servește spre laudă comitetului în frunte cu prezidentul Eugen Pop Păcurariu. C.

— Sinodul protopopesc de primăvară, ținut în 21 Aprilie n. în Cluj, a decurs frumos. Președintele în raportul său a relevat importanța sinodului arhidiececan din Noemvrie an. tr., și a pomenit cu duioase cuvinte pierderea vrednicului canonic Dr. Bunea, pe a cărui sicriu s'a pus cununa cu inscripția: »*Districtul protopopesc al Clujului — Celui mai luminos stâlp al Blajului*».

Păr. Ioan Isaicu, parochul Feneșului-săsesc a ținut o conferință pastorală; — pe când înainte de sinod în biserică păr. Eugen P. Păcurariu, a rostit o meditație frumoasă. În fine, printre altele, s'a rezolvat și conflictul ivit înainte cu 3 ani în cauza notarului tractual. — Păr. protopop Dr. Dăianu a făcut propunerea, mulțămitoare pentru ambele părți, ca protopopul să candideze 3 persoane și clerul să aleagă cu vot secret pe cine va vol dintre cei candidați. Propunerea a fost primită cu mare bucurie, și candidându-se: On. Ioan Romoșanu, Eliseu Moga și Ioan Mihalca. A fost ales cu mare majoritate Ioan Mihalca, parochul Aghireșului, care nu de mult dăruise un pământ de preste 2 jughere hisericii pentru asigurarea salariului învățătoresc. A fost prânz comun, al preoților și învățătorilor, în sala școlii de fete. După amiază s'a ținut adunarea învățătorilor, iar la 5 oare conferința părintelui Dr. Vasile Suci, noul canonic dela Blaj, care drept felicitare și urare de bine în noul post, pentru care s'a arătat atât de vrednic, a fost primit cu aclamațiuni.

Gărți — Reviste — Ziare.

— Din Memoriile lui Iosif St. Șuluțiu. Venerabilul președinte al »Asociațiunii« a mai adăus câteva pagini la »Memoriile« sale cunoscute sub titlul sugestiv: *O lacrimă ferbinte*. Lacrima aceasta în totdeauna se varsă pe mormântul neuitatului Metropolit, pe care »numai moartea îl desparte de națiune«: Alesandru St. Șuluțiu.

Amintirea lui luminează în ceața zilelor de azi, cu o lumină orbitoare și pentru unii arzătoare... Pe unii »aspiranți« de azi nu »moartea« ci viața, cu deșertăciunile ei: o deputăție de pildă, — îi desparte de națiune. De astădată venerabilul Șuluțiu, care trăește *în și prin* spiritul istoriei, închină o lacrimă și regretatului *Dr. Augustin Bunea*, care fusese încredințat în timpul din urmă și cu scrierea biografiei marelui Metropolit român, spre care scop, *nepotul* aceluia, îi trimisese câteva documente. Sunt niște interesante scrisori, cari arată raporturile lui Șuluțiu cu antecesorul său nenorocit Leményi. În Iulie 1833 îi salută pe Episcopul Leményi din prilejul instalării sale în Blaj, și-l surprinde cu niște daruri de vânat: păstravi și căprioare. Scrisoarea e latinească, dar parochul Bistrel, metropolitul național de mai târziu, își cerea voie și se ruga, să i-se facă loc în program spre a-l putea saluta cu o cuvântare în »*lingua nationali*«.

A doua e cu 17 ani mai târziu, în 24 August 1850. Leményi ajunsese în exilul Vienei. Se pregătea sinodul electoral din 30 Sept. Șuluțiu avisează pe Leményi de planurile iscodite în Blaj. Era vorbă să-l aleagă tot pe Leményi. Dar asta nu din dragoste pentru Leményi, ci pe-truca să-i strice lui Șuluțiu; ca în timpul ce s'ar câștiga prin aceasta să-l poată ponegri pe Șuluțiu înaintea guvernului. Se vede, că e vechiu păcatul acesta românesc, care să svârcole în jurul tuturor scaunelor vacante, — fără deosebire de confesiune!

»De pările lor eu nu mă tem — zice vicarul Șimleului, Șuluțiu — conștiința și integritatea vieții mă vor apăra; fără văd un zbičiu dumnezeesc asupra națiunii noastre, că invidia fraților și fiilor naționali, și a celor puțini bărbați zeloși și naționaliști buni, creditul, care-l au înaintea înaltelor locuri și cu care voesc și se silesc spre binele națiunii și a clerului a-l folosi, vor a-l strica și a-l nimici cu totul, ca să nu mai aibă națiunea pe nime, cine să o apere, cine să-i ajute: *au nu-i orbie dumnezească asta? și zbičiu lui Dumnezeu pe fii națiunii noastre*«?

Interesantă e și scrisoarea din 1851 a Vlădicului Șuluțiu, prin care caută să mângăie pe Leményi, și să plângă, că de când a venit la Blaj, — e în sfârșitul lui Dec. 1851 — »nici un crețar« n'a căpătat, și de n'ar fi dat cu lipsa ar trebui să despereze, că »cu mult am fost mai fericit, ca protopop și vicar, decât vlădică«.

Și cu aceasta broșură venerabilul D. Șuluțiu a adaus o contribuție nouă la cunoașterea trecutului nostru și astfel scopul și l'a ajuns.

— »Foala Diecesană« (nr. 15) încheie interesanta schiță de călătorie »*În Maramureș*« — care e o călătorie prin trecutul acestui clasic cuib românesc — scrisă de *Cornel I. Sânjoan*. Ar merita să se scoată în broșură separată.

— »Convorbiri literare« (nr. 1 vol. 2. an XLIV) are de astădată un deosebit interes pentru Cluj. Aduce două ilustrațiuni interesante despre vechea biserică de lemn din *Tiurea*, biserica se va înlocui în curând prin biserica cea nouă de piatră, ce s'a zidit chiar acum, prin stăruința preotului Ioan Romoșan, membru al familiei istoricului fondator de stipendii *Dr. Simion Romoșai*. Despre acest mare Român al veacului trecut scrie *Dr. E. Dăianu*, în acelaș număr un interesant articol, închinat Dlui T. Maiorescu, și intitulat: »*Dr. S. Romanșai și Titu Maiorescu*«.

— »*Vestitorul*« a început să apară ca revistă lunară: organ creștin pentru studii apologetice, religioase și sociale. Nr. 1 e interesant. Abonamentul 8 lei. Adresa București. Bradul Maria 68.

— **Nou metod de anestiziare.** Anul trecut ne-a adus o mare bucurie prin descoperirea medicului român *Toma Ionescu*, care a aflat un nou mod de anestiziare cu mult mai practic decât cele vechi *rachianestezia*. Prin injecții în șira spinării cu un amestec numit *stovaină* a succes a se amorți numai părțile acelea ale trupului, cari au lipsă să fie operate, pe când individul bolnav rămâne treaz și nu simțește nici o durere. Modul acesta de *anestezie* a succes în cele mai multe cazuri, de multe ori s'a întâmplat, că dacă nu s'a injectat în șira spinării multă *stovaină* nu s'a amorțit amorțeala deplină, astfel, că bolnavul mai simția dureri, iar dacă se introducea prea multă *stovaină* atunci se întâmpla alte accidente, ca vărsături, ridicarea temperaturii, fenomene toxice (de înveninare).

Neajunsurilor acestora a pus capăt o perfecționare datorită iar unui medic-român, *Adrian Poenar*, medic-chirurg în Craiova. Nu ne extindem la o descriere mai amănunțită al acestui procedeu, fără amintim numai, că succesele ce s'au obținut sunt dintre cele mai strălucite. Căci medicamentul cu care s'a amestecat *stovaina* (adrenalina) nu numai că neutralizează toxicitatea aceleia, ci adaugă și la puterea de amorțeală a ei, astfel, că s'a obținut amorțeala de o durată de peste două oare, cu o cantitate foarte mică de astfel de amestec.

Salutăm călduros și noi pe acești binefăcători bărbați, cari de odată cu răspândirea descoperirilor lor aducătoare de bine, răspândesc în lung și în lat și numele de român. (Dupa »*Revista culturală*«).

— **Poesii de Cerna.** Au apărut mult așteptatele »*Poesii*« ale poetului P. Cerna. Poesiile aceste, fără îndoială sunt un eveniment literar însemnat, cum numai din vreme, în vreme ni-e dat să vedem. Volumul ce este împodobit cu un frumos tablou, costă numai 2 lei. În unul din numerile viitoare ne vom ocupa de el mai amănunțit.

În (Cluj—Kolozsvár, Jókai u. 6) se mai află următoarele cărți:

1. **»Predicile lui Petru Maior«** pe Dumineci și Sărbători. Ediție cu lit. lat. de Dr. E. Dăianu, vol. I. și II. broșurate 6 cor. legate frumos în pânză, cu călcăiu de piele, și inscripție aurită, 7 cor.

2. **»Propovedaniile lui P. Maior«**, predici la înmormântări, legate ca și predicile celelalte 4 cor.

3. **»Statul, Biserica și Școala**, de Sarmaságh Géza, trad. I. N. Pop. Carte premiată de facultatea teologică a universității din Budapesta. Cu o prefață de Dr. E. Dăianu. Prețul 1 cor. 50 fil.

4. **»Roadele milei Creștinești«**, de Teod. Câmpianu. Cu o prefață de Dr. E. Dăianu. Volum de cuprins pedagogic moral, elegant tipărit, cu numeroase ilustrațiuni. Prețul 3 cor.

5. **»O alegere de episcopi moldoveni«** în 1557—8, de N. Iorga cu 2 ilustrațiuni. Prețul 10 fil.

6. **»Mama Sfântului Augustin«** de Episcopul Emil Bougaud trad. de Salba. Broșurată 3 cor.

7. **»Cartea Durerii«** de Em. Bougaud, trad. Iac. A. Nicolescu. Carte de mângâiere recomandată de consistorul din Blaj. Broșurată 1 cor. 50 fil. Legată frumos în pânză și aurită 2 cor. 50.

8. **»Suplex Libellus Valachorum«**. Latinește și românește, tradus de Dr. E. Dăianu. Prețul 1 cor.

9. **»Cărțile Săteanului Român«** Nr. 1. **»Schite din popor«** de G. Stoica. Prețul 10 fil. — Nr. 2. **»Păcatele noastre«**, de P. Suci. Prețul 15 fil. — Nr. 3. **»Despre păcatele sătenilor«**, căzanie populară de Ioan Roman. Prețul 20 fil. — Nr. 4. Povești din satul nostru: **»Dinu Maicii«**, de Ioan Isaicu. Prețul 10 fil.

10. **»Biserica lui Bob în Cluj«**, de Dr. E. Dăianu, broșură cu multe ilustrațiuni 1 cor. 30 fil.

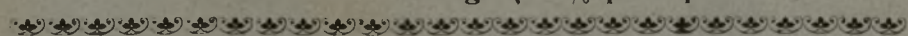
11. **»Isus Christos și viața modernă«**, de Episcopul O. Prohászka, traducere de Dr. E. Dăianu; legată frumos în pânză 1 cor. 50 fil.

12. **»Apostolie modernă«**, de Episcopul O. Prohászka, Broș. 50 fil. Amândouă acestea legate frumos în pânză 1 cor. 50 fil.

13. **»Paedagogium«**. Poem din prima eră creștină de Giovanni Pascoli. Tradus din latinește de Ion Roșioru. Broș. 24 fil.

14. **»Răvașul«** revistă culturală an. VI. (1908) și an. VII. (1909). Legat frumos în pânză câte 8 cor. 1 volum.

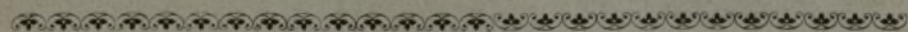
La comande să se adaugă și 5% porto postal.

Cel mai frumos țărmure de mare este **Lido-Venezia.** Prin Fiume comunație ușoară.

„Grand Hôtel des Bains“

în față cu băile de mare, cu vedere spre Venezia, ofere aranjament efin și confort perfect. —

Institutul indigen de asigurare

Fondat la
1868

„Transsylvania“

Fondat la
1868

se recomandă pentru încheierea de
Asigurări de foc și asupra vieții, de rente, zestre pe cheltuelile înmormântării etc. în toate combinațiile și cu tarifele cele mai ieftine.

Valori asigurate:
105 milioane cor.

Despăgubiri prestate:
7 milioane coroane.

Sfaturi în toate afacerile de asigurare se dau fără nici o cheltuială.
Acușitorii buni se caută în condițiuni favorabile.

Agentura generală în Cluj, Emketer 16.

Asigurări se pot face la »Economul« și la **Agentura »Transilvaniei«** în Cluj.

Predici pe Dumineci și serbători

BCU Cluj / Central University Library Cluj
vol. I. și II., legat în pânză și piele 7 cor. + 30 fil. porto

Institut de artă și industrie
bisericească

Rétay & Benedek în Budapesta

VI., str. Váczi utcza nr. 59.

Mare magazin de tot felul de recvisite bisericești, anume: faloane, ornate diaconești stiehare, prapori, steaguri, potire, ciborii, cruci feșnice, candelabre, platenițe, icoane de închinat, iconostase, icoane de hram etc. cu prețuri convenabile. Listă de prețuri și proiecte despre ele să trimit cu plăcere.

Institutul nostru de sculptură, cel mai mare în țeară, pregătește: iconostase, altare, mese de proscodie, amvoane, cadre de icoane portative, sfeșnice stabile, etc. In executie frumoasă și cu prețuri echitabile.

Primim pictarea bisericilor. Pentru comande de acestea trimitem gratis un specialist al nostru la fața locului. Proiecte și preliminară de spese trimitem bucuros.